

ERDÉLYI GAZDA

AZ „E. G. E.” TAGJAI INGYEN KAPJÁK.
Előfizetési ár: Egész évre: 6 frt; Félévre: 3 frt;
Negyedre: 1 frt 50 kr. Egy szám ára: 15 kr.
Folyó számla: Erdélyi Bank 2851—2900.

KÖZ- ÉS MEZŐGAZDASÁGI HETILAP.
AZ ERDÉLYI GAZDASÁGI EGYLET HIVATALOS KÖZLÖNYE.
MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL:
KOLOZSVAR, BELKÖZÉP-UTCA 11. SZ.
MINDEN KÜLDEMÉNY ODA INTÉZENDŐ.

 Az előfizetések mielőbbi beküldését kérjük.

TARTALOM:

Önálló eredeti cikkek:	
Falusi uzsora <i>Dr. Papp József</i>	53
Az éhség örültjei III. o	54
A jelenlegi haszonbéri rendszerről. <i>Csontos Miklós</i>	57
Kalászkok az állattenyésztés teréről. <i>Argus</i>	57
A komló mesterséges szárításáról III. <i>Csérer Lajos</i>	58
Védekezés a vízmosások ellen. I. Z. <i>K. S.</i>	58
Állati tuberkulózis. <i>Anglus</i>	60
A használatban levő rovarirtó szerekről. II <i>Dr. Bálint Sándor</i>	61
Tárca:	
Az állatok értelmi tehetségéről. I. <i>Boér Miklós</i>	54
Kisobb szakközlemények:	
Zsízlik ellen. <i>Béldi Dénes</i> . — Fehér bor szintelenítése	61
Irodalmi szemle:	
Hazai lapokból. <i>R</i> — (=). — <i>R</i> . — (=). — <i>D. B.</i>	61
Új közgazd. folyóirat.	62
Egyleti élet:	
Az „E. G. E.” és a borhamisítások. — Az „E. G. E.” januári vál. ülése	62
Kormányintézkedések:	
Egyéves méncsikók vásárlása	63
Vegyes közlemények	63
Közgazdaság, üzlet, forgalom	64
Szerkesztői üzenetek	65
Hirdetések	

Falusi uzsora.

Ne áltassuk magunkat többé azzal a kényelmes hittal, hogy falusi uzsora nincs, vagy ha van is, nem oly nagy mérvű és nem képez fenyegető veszélyt. Hiába lenne az áltatás, mert mindannyian érezzük annak káros visszahatásait, az okozatokat, tehát oknak is kell lennie. A parasztgazda osztály napról-napra szegényebb, napról-napra rohamosabb léptekkel halad a teljes tönkrejutás felé s ha a vég bekövetkezik, mi lesz belőle? Merjük mondani: a legtöbbször socialista. Ezzel nem azt mondtuk, hogy az agrár-socializmus kizárólagos oka a kiszolgáltatásban, tehát az ezt legnagyobb mérvben előidéző falusi uzsorában keresendő; de azt igen is határozottan állítjuk, hogy a socializmus egyik fő oka ez is. Még pedig olyan ok, melyet maga az áldozat — nemzetünknek általánosságban gyenge számító képességénél fogva — legnehezebben ismer el ilyenek!

Ma, midőn a paraszt socializmus ellen minden erőnkkel küzdünk s midőn egyik legfőbb igyekvésünk annak teljes megszüntetésére irányul, vizsgáljuk meg egy kissé

ezen ma már elég terebélyes fának gyökereit s ha a gyökereket sikerült sorra kipusztítanunk, kétségtelen, hogy a fa is elpusztul.

A mint már említettük a paraszt-socializmus egyik fő okozójának a falusi, különösen a terményekkel úzott uzsorát tartjuk, tehát ebben is támadjuk meg a socializmust s ha egy ily nagy okkal kevesebb lesz, ismét kisebb lesz az eredmény: a socializmus terjedése.

Lássuk tehát először is mily okok idézik elő legnagyobb mértékben a falusi uzsorát. A nép könnyelműsége, tapasztalatlansága, tudatlansága s legfőképen a szegénység s a reájuk kedvezőtlen hitelviszonyok. Szüntessük meg ezen okokat s megszűnt az okozat, az uzsora is.

A nép könnyelműségét komoly tanácsokkal, tapasztalatlanságát és tudatlanságát érthető felvilágosításokkal győzhetjük le legkönnyebben.

Ez okból mindenekelőtt szükséges, hogy a kormány által már felkarolt ugynevezett népszerű gazdasági előadások még nagyobb mértékben kiterjesztessenek. Kérjük fel s itt kezdődik e fontos kérdésnél a társadalom kötelessége — a falusi intelligenciát, földbirtokosokat, lelkészeket, jegyzőket és tanítókat, hogy tanítsák s intsek a népet; világosítsák fel őket szegénységük s nyomoruságuk mélyreható okairól. Kisértsék meg legyőzni bennök a könnyelműségekre való hajlandóságot s különösen a mértéken felüli pálinkaivást és ujabban nagyon elharapódzott játékszenvedélyt igyekezzenek korlátozni. A tudatlanság helyett oltsanak beléjük — legalább e részben — felvilágosodottságot, mondják el nekik az uzsoráskodás káros következményeit úgy az anyagiakra nézve, mint az erkölcsi életre, — hisz nekik áll ez legjobban módjukban s a jó eredmény el nem maradhat.

Valljuk meg, az állam sokat tesz e nagy baj legyőzésére, de a társadalom nem támogatja erejéhez mérten.

Az állam most is, az uzsorát legközvetlenebbül előidéző rossz hitelviszonyok le-

győzésére hathatós módon támogatja a községi hitelszövetkezetek ügyét, midőn azokat anyagilag s nagy pénzüsszegek befektetésével segíti s erkölcsi — szintén nagy súlylyal bíró — támogatásában részesíti. Mentessé mindennemű kereseti adótól s bélyegilletéktől s ezzel nagyon olcsóvá teszi a hitelt épen az olcsó hitelre leginkább rászoruló kis emberek részére. De nem célunk itt a községi hitelszövetkezetek számtalan előnyeit felsorolni, csak ki akartuk mutatni, hogy a törvényhozás a baj legyőzésére alkalmas egyik eszközt kezeinkbe adta s most már az egyesek s a társadalom kötelessége azt jól fel is használni.

E célból szintén előnyösen működhetnek közre a gazdasági előadók s az előbb felsorolt falusi intelligencia, a kiktől ezen közreműködést el is várhatja a közérdek.

Nem akarjuk ezzel a hitelszövetkezetek létesítésének s fentartásának egész terhét a nevezettekre háritani, csak azt óhajtjuk részünkről, hogy e nagy munkában részesítsék hathatós támogatásban a megalkult szövetkezeti központ által mindenestre kiküldendő képviselőket. Mutassanak jó példát az „urak“ után indulni szerető parasztgazdáknak, álljanak élére az egyes hitelszövetkezeteknek s úgy nem sokára hazánk minden falujában a községi hitelszövetkezetek által adott olcsó hitel megöli az uzsorások veszedelmes üzletét.

Ezen, — főleg ugyan pénzüzlettel foglalkozó — hitelszövetkezetek tartsanak gabona szükség esetére megfelelő minőségű, olcsóbb vidékről beszerzett jó gabonát is, adják azt pénzértékben ki az arra szoruló kiszolgáltatott gabonát adunk kezébe, nem nagy kamatra s ily eljárás mellett a legrövidebb idő alatt lehetlenné tesszük a falusi termény-uzsorásokat is.

A Zalathnai kénkovand ipar részvénytársaság

Brassói kénsav- és műtrágya-gyára ajánlja legjobb minőségű mindennemű **műtrágyáit**

a t. ez. gazdaközönség figyelmébe. — 100 q.-án alóli megrendelést legezélszerűbb az „Erd. Gazd. Egylet“ raktárához intézni. —

Árajánlatokkal készséggel szolgál a **KÖZPONTI IRODA BUDAPEST, IV. ker., Bécsi-utca 5. szám.**

Az uzsora palástolására rendkívül alkalmas a váltó, az ő szigorú s a kifogásokat nagy mértékben megnehezítő eljárásával.

A kis gazda ezen, reá nézve hátrányos váltói szigorú nem ismervén, könnyen aláírja a kölcsönvett 50 frt helyett 100 frtra kiállított váltót s csak a fizetés idejében látja be nagyfokú könnyelműségét.

Épen ezért nagyon helyesnek tartanánk, hogy a kincstár a váltó uralpok eladását oly falvakban, a hol hitelszövetkezetek vannak ezekre, a hol pedig még nincsenek, valamely intelligens egyénre p. o. jegyzőre bizza. Ha ezektől akar valamelyik kisgazda váltót vásárolni, egy pár szóval mindjárt kitudhatják, mire kell az neki, s felvilágosíthatják annak jogi természetéről. Ily eljárás mellett, ha nem is minden esetben, de legalább 100 közül 80-ban megakadályozhatjuk azt, hogy kisgazdáink önként ily veszedelmes fegyvert adjanak maguk ellen, a sötétben dolgozó uzsorások kezébe.

Végül kívánatos volna az uzsoráról szóló 1883. XXV. t.-cz. törvényhozási szigorítása és pedig főképp annak kimondása, hogy — a hitelt nyerő kereskedők kivételével — mással szemben legfeljebb 8% kamat köthető ki, s a ki ennél magasabb kamatot szed, uzsora vétségét követi el, a mely hivatalból üldözendő s elkövetője nem csak szigorú büntetéssel sújtatik, hanem a kikölcsönzött tőkéjét is, vagy annak bizonyos részét valamely jótékony célra elveszti. Súlyos rendszabály lenne ugyan, de a ki pénzében, vagyonában támadja a társadalmat, lakoljon hasonló módon pénzével, mert csak ily eszközökkel menthetjük meg teljesen e pusztító rémtől népünket, a mely az uzsora megszüntével vagyonos s boldog lesz s a melynek ily helyzetében sem kedve sem oka nem lesz magát a socialisták karjai közé vetni.

Dr. Papp József,
ügyvéd

Az éhség örültjei.

III.

Az ügy állásáról elmondottakból azt hiszem kitűnik, hogy nem kicsinylem azt a bajt, mely a pellagra fellépésében rejlik. De igen nagynak tartom azt a terrenumot, melyen a baj okát némelyek keresik és igen színesnek azt a lámpát, melylyel ezt a nagy terrenumot a nagy közönség kápráztatására bevilágítják.

A baj leküzdésére vonatkozólag tett javaslatoknak egyrészével, különösen pedig azzal, hogy a betegség végleges leküzdésére és terjedésének meggátlására a kórházi ápolás nem elegendő: teljesen egyetértek.

Nagyon csalódnánk azonban, ha azt hinnők, hogy csak a pellagra néven ismert betegség az, a mely a szegényebb néposztály között feltűnő nagy arányokban szedi áldozatait, mert a többihez képest a pellagra még szóba se jöhet.

Ez helyi okokból, vagy talán csak tudatlanságból és rossz szokásokból eredő baj, mely itt-ott szórványosan jelentkezik. De hogy állunk a difteritisszel, skarláttal, tifusszal és a gümőkórral? a melyeknél az előidéző okok már teljesen ismeretesek, sőt a védekezés módjai is rendbe szedettek és köztudomásra hozattak, a nélkül, hogy a köznép ezekről tudna, vagy ezek valóságában hinne és ezeket hasznára fordítaná.

Ha tehát felmerült annak szüksége, hogy a nép érdekében közegészségügyi kérdésekről szóljunk, köz- vagy éppen mezőgazdasági kérdésekkel kapcsolatban, ha azt hisszük, hogy a pellagra összefüggésben áll az agrár-ügyekkel (nem krízissel!), akkor nem szabad megfélemlenünk a többi betegségekről sem, melyeknek nagymérvű pusztításai szintén visszavezethetők a nép anyagi viszonyaira.

Nem volna tehát egészen helyén való, ha a súlyosabb bajokat teljesen figyelmen kívül hagynánk egy még csak szórványosan észlelt és lényegére jórészt még ismer-

etlen baj forrásának kutatásai közben és csak ennek okait törekednénk minden erőnkkel elhárítani. Ha olyan éghoz szózó baj a pellagra, mint a milyennek feltűntetve van, miért nem éghoz szózó a trachoma is, melyben 1896-ban 28,329 beteg és 7782 beteg-gyanús, 1897-ben pedig 29,386 beteg és 7315 beteg-gyanús ember sanyilódott részint aggasztó testi fájdalmakkal, részint reménytelenül, munkakedvét vagy munkaképességét teljesen elvesztve és a kenyérkeresettől visszatartva? Hány jóra való munkás-család nyomoruságának forrása ez!

Hát a torokgyík 20,466 esete, a vörheny 23,490 esete, a kanyaró 56,386 esete, a számarhurut 19,640 esete, a hasi gümő 9916 esete és a gümőkór 59,860 esete,* nem érinti a szegény mezei munkás népet? . . .

Bizonyára igen! Mikor tehát a szegény nép érdekében szót emelünk és annak egészségügyi viszonyait összekapcsoljuk keresetképeségével és vagyoni viszonyival, nem szabad csak egy pontra néznünk és csak ehhez a ponthoz mérni óhajtasainkat.

Segítségére sietni a szenvedőknek, az önmagáért szót emelni nem tudó szegény népek, jó szívre valló humánus feladat, sőt ennél is több: kötelesség.

Ezen az uton együtt haladhatunk és megvizsgálhatjuk nyugodtan, hogy mik lennének az elkerülhetetlenül szükséges gyorsan és biztosan ható teendők.

Az orvosok ide vonatkozó véleményei a pellagra enyhítésére és korlátozására vonatkozólag ezek:

a) a betegeknek pontos összeírása évenként;

b) a betegek kellő gyógykezelése.

E végből szükség volna:

1. megfelelő élelmi szerek kiosztására;
2. oly községben, hol a beteglétszám nagy, tápintézetek felállítására;

* 1897. évi hivatalos adatok nyomán.

TÁRCZA.

Az állatok értelmi tehetségéről.

— Irta: Boér Miklós. —

I.

Sok érdekes megfigyelni valót nyújt az állatok élete s a természetvizsgáló, a figyelmes gazda, akik előtt az állati-élet különböző megnyilatkozásai nem ismeretlenek: megragadó eseteket beszélnek el azokról. A nép között is akad nem egy értelmes gazda, aki az e nemű megfigyelésekről sokat tud mesélni; de ezek után nehéz elindulni, mert tudnivaló dolog, hogy a nép szeret nagyítani, megfigyelései babonás színezetűek s a csodálatosság mázával vannak, csaknem mindig befényesítve. Am, azért ezen megfigyelésekből is kilehet bontani az igaz vázát, mely ha mindjárt a lehetetlenség burkában van is, élesen kitűnik a művelt ember szeméi előtt.

Mindenki előtt ismeretes dolog ma már, hogy az egyes állatfajok az ismeretlen ősidőktől fogva a fogyásra hajló jelen századig, a fejlődés fokozatának egész hosszú scáláján mentek át. A faji elválás, hasonulás, átöröklés, korszakosodás, keresztezés mindmennyi erős fizikai hatás jelentkezett, a hosszú időszakok folyamán, úgy az egyes állatnemek, mint a különböző fajok, sőt egyedek fejlődési viszonyai-

ban. Pontról-pontra lehetne követni a fejlődés fázisait, az ásatások alkalmával itt-ott felszínre került állati csontvázak tanulmányozásával, melyek, mig egyrészt az alak rajzaival ismertetnek meg, másrészt megtanítanak arra, hogy az állat a fejlődés fokozatán meddig haladt, a vadonban, őseréjében nyilvánuló természetét részben levetkőzte-e már akkor, vagy még mindig a szabad természet nyugtalan, zabolázhatatlan gyermeke volt? stb.

Mert az már kétségtelen, hogy a mi háziállataink — egy kis tárczairói szabadalommal fejezve ki magamat — a civilizáció ama magasabb fokára emelkedtek, ahol érzelmeiket, gondolataikat és vágyaikat, a megszokás által szentesített törvények szigorú határai közé kell szorítaniok . . .

A régi szabadságnak vége van! Súlyos rabigába görnyedt már az *ösztön* is! . . .

Ma kikaczagjuk azt az embert, aki az állatok önkényes cselekedeteinek vizsgálatokor, egyedül az ösztönyszerűséget, az állati vér erejének öntudatlan működését veszi tekintetbe s figyelmen kívül hagyja azoknak értelmiségét, megtagadja az állatoktól az érzés, a gondolat, akarat és cselekedet között létező összekötő kapcsot, az *ön tudatosságot*.

Nem akarom ezzel az állítással a nagyképűsködő német tudósok szerepét átvenni s nem akarok rögtön állatnyelvről, hangidomokról s tudná az ég minő magas színvonalra emelkedett erkölcsi érzékről, előre, nagy körültekintéssel kiokoskodott

tervszerűségről stb. értekezni; hanem igenis hiteles feljegyzések és a szerzett tapasztalatok után elmondani egy-két olyan esetet, mely mindenkit meggyőzhet arról, hogy az állatokban is van valami szellemi tulajdon, egy kis öntudatosság és cselekedeteikben fölfedezhető a bizonyos cél után való törekvés. Nem pusztán ösztönyszerűség a vándormadarak költözködése s akik, elvonulásaik alkalmával, figyelemmel kísérik a bolyongó szárnyasokat, nem egy olyan jelenséget tapasztalnak, mely arra mutat, hogy azok a csinos, apró fejek gondolkoznak, terveznek és még *tudnak* is olyan dolgokat, melyekre a tapasztalat tanította meg őket. Az útrakészülődés izgalmas napjaiban, az egy fajhoz tartozó madarak gyülekezése, tömörülése, az útirány határozott megtartása, a pihenő helyek gondos megválasztása stb. mind olyan dolgok, melyek okvetetlen feltételezik az okosságot, az értelmiséget, szóval, a szellemi tehetség kétségbevonhatatlan jelenvalóságát . . . A fészkek-rakás, a fészkek védelme, a fiókák iránt tanúsított meleg szeretet, gondosság; a táplálás, a fészkek tisztántartására irányuló nevelés, a szárnyas magzatok kibocsátása a küzdelmes életbe, oktatás az élelem megszerzésében, a tapasztalatlan ifjuság védelme a veszélytől, az ellenségtől stb. mind azt mutatják, hogy az isteni erő csodáson, megfoghatatlan titok leplelvel borítva, bennök is elhelyezte az étellel, a cselekvő mozgással, a vérrel, az idegekkel, az aggyal elválhatatlanul jelentkező *értelmi tehetséget*, melyről,

3. az előhaladottabb betegeknek kórházban való elhelyezésére;

4. az elmebeteg pellagrások részére az elmeegógyintézetek kibővítésére, illetőleg szaporítására;

5. törekedni kell arra, hogy a földmives munkás eltereltesék a tisztán tengerivel való táplálkozástól és képessé téssek jobb tápanyagok (hus, tej, tojás, főzeléktélék stb.) megszerzésére.

Az orvosok javaslata, mint látható, főképen a betegek helyzetének javítására és megfelelő gyógykezelésére terjed ki; a bajnak preventív intézkedések által leendő korlátozására egyedül az 5. ik pontban utalnak, a mi véleményem szerint arra mutat, hogy nem tartják a pellagrát valami rendkívüli veszedelemnek, vagy legalább nem tartják olyanak, a melyért nagy közgazdasági és társadalmi kérdéseket, alakulásokat kellene feszegetni. Van nekünk ő előttük a pellagránál fontosabb és népesedési viszonyainkra valóban életbe vágóbb bajok is, melyeknek javításáért ezeket a nagy kérdéseket is mozgatniok kell és mozgatják évek sora óta, anélkül, hogy a sajtó munkásai, különösképen pedig az agrár-ügy előharcosai valami nagy buzgalommal támogatták volna őket. Pedig ne feledjük, hogy a cselédbérek, a cseléd-lakások, a gabona-átalány minősége, a mezei munkások elhelyezése, bére és élelmezése, a gabona-uzsora stb. stb. mind olyan ügyek, melyek a szegény mezei munkásnép egészségügyét talán még közvetlenebbül befolyásolják, mint az uralkodó rendszer agrárpolitikája.

Hiszen lehet ebben az utóbbiban is hiba, kivetni és változtatni való, de azért a pellagra még sem agrárkérdés.

De menjünk most tovább és nézzük a Baross javaslatát, mely arra van alapítva, hogy a pellagra agrár-kérdés és hogy a pellagra megszüntetése Magyarországon a földmívelési miniszter reszortjába tartozik.

Erre támaszkodva azt a tételt állítja

fel, hogy olyan gazdálkodást kell inaugurrálni a kisgazdánál, hogy jobban ehessen, vagy más szóval, hogy több jövedelemhez jusson és olyan javakat termeljen, a miket maga és családja megehet.

Eltételezve most attól, hogy a pellagrások betegek nagyobb része nem a telkes gazdákból, hanem a kézi napszámjából élő zsellérek közül kerül ki, én ezt az óhajást vagy követelést helyesnek, szükségesnek és ha általánosságban megvalósítható volna, teljesen célra vezetőnek tartanám. Csak az a baj, hogy a munkásnépnek itt említett osztálya hihetetlenül gyámoltalan, tudatlan és magának dolgozni lusta. Huszharmincz forint évi bérért felvett viskóját többnyire jókora keritetlen és dudvával telenőtt telek veszi körül, melyen kevés szorgalommal annyi kerti veteményt termelhetne, a mennyivel családját bőségesen és a követelményeknek megfelelően táplálhatná, sőt ezen kívül csekély befektetéssel (de gonddal és utánna látással) olyan baromfitenyésztést folytathatna, mely után a szaporulatból és tojásból pénz, a feleslegből pedig pecsenye kerülhetne konyhájára.

És mind ehhez csak egy kevés tudás, szorgalom és akarat kellene.

Gondolom, ennek a tudásnak, szorgalomnak és akaratnak beplántálására gondol a szerző akkor, mikor egy olyan akció megindításáról szól, melynek közvetlen hasznát milliónyi ember venné és a mely a félvad-emberek egész életmódját volna hivatva megváltoztatni.

Helyes. Ilyen akcióra valóban égető szükség van nálunk. Ő maga is elismeri azonban, hogy erre a kormányzat maga egyedül nem is képes, mert az ilyen célokat csak a társadalommal karöltve lehet elérni. Ez örökké való igazság. De, én istenem, mikor jut el az emberiség a tökéletesedés azon fokához, melyben az erősebb a gyengének nem elnyomója, hanem támogatója, az eszesebb a tudatlanabbnak nem kihasználója, hanem oktatója, a gazdag a szegénynek nem szánója, hanem felsegítő

társa lesz? Hiszen vannak ilyenek, ilyen nemes szívű erősebbek, eszesebbek és gazdagabbak most is, akik minden cselekedetükkel és gondolatukkal bizonyítják, hogy erre az eszményi pontra emelkedtek; de ezeknek a száma igen kevés.

Az itt érintett akció megindításának tehát a hatalom tekintélyes anyagi és minden erkölcsi erejével kellene történni, hogy a társadalom egyes rétegeit átható nagy önzés és még sok más emberi gyengeség elnémuljon, meghátráljon előtte és a felébredő jobb érzések elemi erővel csatoltassanak hozzá.

Ezeket azonban nem azért említem itt fel, hogy a felvetett eszmét gyengítsem, vagy hogy annak aetheri tisztaságát, nemes és jó intencióját érinteni akarnám. Nem. Mert akkor önnönmagamat tagadnám meg; hiszen az én törekvéseim is vágyakoznak ilyen ideális magaslatra. De én az embereket, a népet közvetlen közelből, a mindennapi profán életből ismerem és ezen ismereteim érlelték meg azt a hitet bennem, hogy a nép bajának, nyomorúságának legfőbb tényezője: maga a nép.

A népet tanítani kell — mondja Baross — és olyan helyzetbe kell hozni, hogy a mire tanítjuk, azt követni is tudja. Régi és komoly törekvések viszhangja ez, melyet újabban a földmívelésügyi kormány a népszerű gazdasági előadások kiterjedt rendezése által a legvérmesebb óhajásokat is tulszárnyaló módon valósít. Hogy milyen gyakorlati eredménnyel, arról most nem szölok, de konstatalem azt a tényt, hogy hazánkban az okszerű és az egyes vidékek viszonyaihoz mért gazdálkodás népszerű ismertetésében most inkább tultermelés van, mint hiány.

Megtanulhatja most mindenki, a kibben csak egy morzsányi akarat van, hogy miként kell buzát, rozst, babot, borsót, lencsét, zöldséget stbit termelni; hogy kell szarvasmarhát, lovat, sertést, juhot, kecskét, baromfit stbit tenyészteni; gyümöl-

amint Kossuth Lajos írta, »az észlelet kétségen kívül helyezte, hogy az emberben és az állatban nem minőségben, hanem csak fokozatban különbözik . . .«

A vadász-ebek, vízlák, általában a kutyák okosságáról mindenki meg van már győződve, annyi erőteljes bizonyíték áll e tekintetben rendelkezésünkre, hogy azoknak elősorolására is egész cikksorozatok megírására adna alkalmat. Az állat-élet jelenségeit megfigyelni tudó műveltebb ember előtt nem ismeretlen dolog, hogy az állatoknak — úgy a szárnyasoknak, mint a négylábuaknak — igen éles emlékezőtehetségük van, de e mellett az okos megfontolás és óvatosság is kiváló tulajdonságaik közé tartozik. Házi állataink, sőt az állatkertekben, vadtenyésztőkben tartott vadak is, élénk jeleit adják a vonzalomnak, szeretetnek, indulatosságnak, haragnak, örömeik és bánatuknak. Az éles megfigyelő, e tulajdonságokon kívül, fölfedezheti az állatok szellemi életének nyilvánulásaiban a sokszor mulatságosan jelentkező *furfangot, ravasszást és alátomoszást* is, míg aztán a *dacz, a harag, gyűlölködés*, éppen mindennapi jelenség körükben.

Különösen az állatok emlékezőtehetségéről olvasunk érdekes feljegyzéseket s mindennapi tapasztalatainkból is gyarapíthatjuk azt, sok érdekes esettel, melyek mindmegannyi kedves jelenségek, megragadják a lelkünket és gondolkozóba ejtenek megnyilatkozásukkal. E tekintetben egy igen érde-

kes feljegyzést olvastam egy természettudományi folyóiratban évekkkel ezelőtt; a berlini állatkert tudós igazgatója tette azt közzé s szóról-szóra így hangzik: »Nem régen néhány néger látogatta meg a berlini állatkertet. A mint az ott lévő afrikai elefánt őket meglátta, rögtön trombitálni és ugrándozni kezdett nagy örömben; a zsiraffok udvarukban fel és alá nyargaltak és pedig oly módon, hogy a vendégeket meg kellett kérni, hogy távozzanak, nehogy a drága állatok magukat izgatottságukban valahogy megsértsék. Még a méltóságos oroszán is meglepetésének sok jelét adta. Az állatok emlékezte régi hazájukra, láthatólag felébresztett fekete honfitársaik megjelenése által.«

Ha több esetet nem is hoznék elő, amely az állatok szellemi életének nyilvánuló jelenségeit illusztrálja, ez egy is elég volna arra, hogy az ósdi felfogás, mely szerint az állatok teljesen oktalan teremtményei az Istennek s hogy csak az ösztön minden lépésöknek öntudatlan — úgy szólva — mechanikai rugója, teljesen megczáfolva legyen; de a figyelmes szemlélő nem egyszer látja a gondolkozó, tervező állatot gazdasági udvarán, az erdők, mezők legelőin, más irányu cselekedeteiben is . . .

Alig van gazdaság, ahol ne tapasztalják az állatok ügyességét a *tolvajságban*. A szarvasmarhák és sertések között mindig akad egy-egy, a mely a legnagyobb furfanggal csapja be a pásztort éjnek idején s míg ő alszik, szépen elszökik s duskál a

tilosban. Egy ízben, hogy személyesen meggyőződjem a nyalka béres állításáról, én is vállalkoztam a pásztorkodásra s szóról-szóra bebizonyult az, a mit előbb a béres a bömbőlő Daruról elbeszél . . . Az éjszakai pihenőre hajtották s egy csomóba tereltek a szarvasmarhákat s miután azok lefeküdtek s lomhán hozzáfogtak a kérődzéshez, meleg sübánkban mi is leheverésztünk a gyepszőnyegre. Előbb még beszélgettünk, de aztán tettük magunkat, hogy alszunk. Valóban meglepő a mit láttam! A Daru oly óvatosan emelkedett fel fekvőhelyéről, hogy a nagy kolomp, melyet kihágásai miatt akasztottak a nyakába, csak egyet sem kondukt . . . Aztán még óvatosabban osont el, oly figyelemmel téve előre egy-egy lépést, hogy a kolomp nyelve csak ritkán adott egy-egy lágy hangot; de a szőkevény attól is meghökkent, megállott és óvatosan figyelt: vajjon nem vették-e észre a gonosz tervét? Oly élvezettel néztem végig az okos állat eme expedícióját, hogy mondhatom, miszerint a circusok porondján meglepő ügyességgel gimnasztikáló *képzett* rokonai, teljesen elmaradt barbaroknak tüntek fel emlékezetemben, ez óvatos tolvajjal szemben. Figyelemmel kísértük egész addig, míg a kövér csöveket nevelő tengeritáblába besuttant. Ott már nem tudott ügyelni a kolompra s az, minden falat leharapásakor, élesen megkondukt. Mikor a béres utána ment s ezt észrevette a prevaricáló Daru, úgy meghunyászkodott a zöld tengeri közt, hogy még a majszolása se hallott . . .

csöt, tojást, tejet, túrót, vaját stb. értékesíteni.

Az alkalomban tehát nincsen hiány, de tessék csak ezeknek a népszerű gazdasági előadásoknak a hallgató közönségét kissé szemügyre venni. Kikből állnak azok? Kell-e azokat féltetni a pellagrától, az éhség örületétől? . . .

Csak annyit mondok, hogy ezeket ne féltsük; ezek már értelem és tudás tekintetében olyan fokon állnak, hogy megtalálják a helyes utat tudásuk és tevékenységük fejlesztésére; a pellagra által fenyegetett ugynevezett legalsóbb osztály azonban egészen távol áll annak érzetétől, hogy neki egyet s mást tanulni kellene, sőt, hogy az oktatás képpen hallott okos dolgokat követni, végrehajtani is szükséges volna.

A felnőttek oktatásával tehát így állunk. A kezdeményezésen ezen a téren régen túl vagyunk, a nemes munka folyik az egész ország területén, de azok, akiknek kellene, a kiknek talán szánva is van, nem akarják semmi hasznát venni.

Meg kell tanítani a nőket növényi és állati terményekből egyszerű egészséges és ízletes ételeket készíteni. Ez új és igen helyes proposíció. Ez a tér még országszerte parlagon hever és itt már szép hivatás vár nemes hölgyeinkre. Csak néhány hónapja jártam olyan községben, a hol egyetlen egy asszony volt olyan, a ki a csirke-paprikást eltudta készíteni. Maga a bíró intézkedett, hogy ezt az asszonyt a mezei munkáról haza hívják, mert — a bíró szavai szerint — nincs a községben több asszony a ki a főztit uri ember elébe merné tenni; ez az egy is úgy jutott tudományához, hogy leánykorában a városban szolgált.

Legyen tehát az első tétel az, hogy meg kell tanítani a nőket főzni. Hogy kik és miképpen tegyék ezt, mindjárt elmondom.

Lássuk előbb a Baross többi javaslatait. Ő a tanítást gazdasági alapra óhajtja fektetni és az orvosok által ajánlott tápintézet helyét 3—400 holdas birtokokra véli csoportosítani, hol a szegény családok elhelyezendők és a betegek gyógykezelendők

lennének, az egészséges családok pedig a gazdasági munkákat végeznék, a mi mellett megtanulnának jól táplálkozni s olyan terményeket előállítani, melyek az egészséges táplálkozáshoz szükségesek.

Ezek a telepek lennének a pellagrások menhelyei. A betegek felépülése és a család kitanítása után haza bocsájtának őket Isten hírével, ellátva természetesen mindazokkal a javakkal, melyekkel új életüket megkezdhetik.

Felsorolja részletesen, hogy mit adna. Vetőmagvakat, egy törzs baromfit, egy törzs tengeri nyulat, egy kecskét, malaczt, gazdasági eszközöket stb. Ez a „stb.“ pedig itt sokat kell, hogy magába foglaljon, mert mit ér a vetőmag, ha nincsen hová elvetni, mit-ér a tyúk, nyúl, malacz stb., ha nincsen hol elhelyezni, nincsen miből kitartani és mit érne minden az elbocsátott családnak, ha már másnap nem lenne mit enni, miből ruházkodni, hova elhúzódni stb. stb. Mert úgy áll ám az ilyen családok gazdasági és pénzügyi ügye, hogy azt máától holnapra kell rendezni. Nincsen ott sem fekvőség, sem forgó tőke; a tartalék-tőke pedig ismeretlen fogalom és a legtöbb ilyen családdal az történnék, hogy mikor átlépnék a menhely határvonalát, nem tudná, hogy keletfelé, vagy nyugatfelé induljon é.

A kinek háztája és bármily kevés fekvősége van valamely községben, azt még fizetésért is bajos lenne a menhelyhez csalogatni. A saját tanyáját még a féreg sem hagyja el szívesen, hát a falusi ember hogy hagyná.

Annak a szervezetnek működése pedig a melyet szerző javasol az ilyen kioktatott és felsegített családok további ellenőrzésére és az otthon maradt szegény családoknak vetőmagvak, temyészállatok és egyéb szükségességekkel való nagybani (és ingyenes) ellátására, — nem tekinthető egyébnek, mint egy humánus lelkű ember álmodozásának.

Hova vezetne ez a gyakorlat a kivétel terén!? És honnan lehetne ehez a művelethez a megfelelő óriási tőkét előteremtteni?

Meg lenne-e a várt eredmény, vagy az egész művelet a szegény tudatlan nép lelkében új gondolatokra, új törekvésekre, új követelésekre készítené elé a műveletlen talajt? Kitartottakká, ápolottakká tenni meghatározhatlan számú családot, az ország munkás és szorgalmas lakosságának terhére, annyit tenne, mint a tudatlanságot és restséget melegágyban tenyészteni; az élehetlent előbb az állam, azután a szorgalmasan munkálkodó és takarékoskodó állampolgárok vagyonára utalni. Mert hiszen az étvágy evés közben fokozódik és a házi koldus is egy bizonyos idő elteltével már nem kéri, hanem követeli az alalmazását.

Aztán milyen expediens lenne ez. Ma a pellagrások, holnap pedig a többi munkaképtelenek, különböző csapások által sújtottak és legvégül a munkahiány miatt szenvedők csoportja kopogtatna a humánus állam kapuján; először talán csak kérné, de utóbb bizonyára követelné a segítyt; hiszen, ha az egyik szenvedő kap, bár milyen okon származott is szenvedése, kapnia kell a másiknak is!

Véleményem indokolására most talán ez a néhány érv is elég.

És ha ezek után végig tekintek a Baross javaslatán, én is oda jutok, a hová dr. Takács Sándor, a már említett cikkében, mely szerint Baross egy igen életre való eszmét pendített meg, t. i. azt, hogy tanítani kell a nőket főzni és sütni.

Ezek után azt hiszem, visszatérhetünk a szegényes kunyhókhöz, melyeknek lakosai pellagrában, de más egyéb testet és lelkét ölö bajokban is szenvednek.

Engem a terjedelmes tanulmány, terjedelmes reflexiókra készített, melyek során érintettem a közegészségügynek más részleteit is, a melyek nézetem szerint sokkal fontosabbak, mint a pellagra.

Én tehát a nép közegészség ügyeit és az ezzel összefüggő anyagi viszonyait nem csak a pellagra szempontjából, hanem általánosságban vizsgálom és ehez szeretném

Bizonyosan, egy ilyen tolvaj ökörről dalolja olyan szépen a szilágyi leány, az aratóban:

„Az a hir jött a mezőről, a széllel:
Tilosba volt a kolompos az éjjel . . .
Gazdája is tilosba járt titokba,
Egy szép asszony csalfa szívet ellopta . . .“

Nó, de azt mondja erre a szerkesztő úr, hogy nem nótázní tanítják itt a gazdákat, hanem gyakorlati ismeretekre. Hát, ez is azokhoz tartozik; mert ez a nóta, napnál világosabban mutatja, hogy a nép is tudja, miszerint az állat okos és fúrangos. Ha észreveszi, hogy a gazdája a tilosba ment: ő is elindul *lopni*; keres valami édesebbet, mint amit a mindennapi élet, a megszokott posztíókon, sokszor nagyon is soványan nyujt.

És még egy másik érdekes jelenség is nyilvánvalóvá lesz a »kolompos« csatangoló kihágásának a révén, az t. i. hogy az állat képes erősen *megfigyelni* a környezetet s amint rájön, hogy szigorú felügyelet nélkül áll, azonnal igyekszik szabadságát benső vágyainak megfelelően felhasználni. E tekintetben egy csöppet sem jobb az emberek-nél, akik talán még gyakrabban és rosszabb cselekedetekre használják fel egyéni szabadságukat.

Ha a részeges szomszéd két kis riska-ökrét nyugodt tempóban látjuk hazaballagni a járomban, a nyikorgó szekérral, anélkül, hogy valaki a megszokott »csalé. hojsz« szavakkal és ostorral nógatná:

fel se tűnik. Bekanyarodnak minden veszély nélkül a szük hidon a kapuig és ott szarvaikkal dörömböznek, hogy bebocsáttassanak; megállanak a kis szalmaház előtt s várják az általuk már jól ismert következményeket, a kifogást, a jászolhoz kötést és az etetést: bizonyosan közönséges dolognak tartjuk; de ha megtudjuk, hogy a gazda nincs a szekeren s azok az állatok három órányi távolságról magukra hazajöttek, ha megtudjuk, hogy a szomszéd jó távolban, egy erdő közepén holtan maradt le a szekérről s ők egy *csettenítés* nélkül kikerülték a veszélyes árkokat, átjöttek rozoga hidakon, megtették a hosszú utat, a melyen még csak egyszer jártak, egész hazáig, vezető nélkül: mindenesetre gondolkozóba esünk és az állatoknak előttünk ismeretlen szellemi világába igyekszünk egy éles betekintést tenni. Fölkél bennünk ezer kérdés, melyre határozott feleleteket nem tudunk adni, de egyről meg kell győződnünk mindenesetre az ilyen esetekből, arról t. i. hogy az állatok *gondolkoznak*, bizonyos dolgokat *megtanulnak* és vannak *ismereteik* . . .

Az emlősök, melyeknek testi szervezetét ismerjük, agyrendszerét apróra vizsgálhatjuk, az egész test mechanikai működésével tisztában vagyunk, természetesen az állat-élet fejlettebb fokozatába tartozván: szellemi organismusok is közelebről érdekel bennünket. Tudjuk, hogy ez organismus az agy; de aztán egyebet nem is tudunk. Alakulnak-e

ott tartós képzetek, fogalmak, érzelmek s minő külső nyomás következtében? — erre nem felelhetünk. Ám, azt látjuk, hogy a szeretet, vonzalom erősen jelentkezik náluk. Ápolójukat, etetőjüket, nemcsak szelid háziállataink — de még vadaink is — megismerik, azoknak hizelegnek, engedelmesskednek, azt megértik, sőt — mint az ebek — még meg is védelmezik a fellépő veszélylyel szemben . . . Azt is tapasztaljuk, hogy állandó gyűlölséget, vad haragot is táplálnak, sokszor megfoghatatlan módon, olyan egyénekkel szemben, akik addig soha sem érintkeztek velök és sem jót, sem rosszat nem gyakoroltak irányukban. Minő benső felindulás, — a vér organismusa, vagy szellemi alkotmányuk lázad-e fel ilyenkor? ideges betegség-e ez náluk, vagy a vadság vér-ingere? — nehéz megmondani. Annyi azonban kétségtelen, hogy a sympathia és antipathia, sokszor elfogadható okok nélkül, náluk is jelentkezik ép úgy, mint — nálunk . . .

(Vége következik.)

— Eladó Szent-Gericsén Maros-Tordamegyében 100 hold első osztályú szántó és kaszáló, teljes gazdasági felszereléssel együtt, kitűnő gazdasági épületekkel és nagy gyümölcsös kerttel. Vásár esetén a birtokon levő 7 ezer forint 5 százalékos kölcsön az intézettől átvethető, felvilágosítást az érdeklődőknek a kiadóhivatal ad. (50).

mérni a helyzet javítását célzó javaslataimat is.

Mindenek előtt különösnek tűnik fel előttem, hogy a Baross tanulmányában az orvosokról, illetőleg a közegészségügyi rendszert miként való ellátásáról, az itt észlelhető hiányokról és azok okairól szó nincs, az pedig talán minden kétségen fölüli áll, hogy az egészségügyi kérdések körül ők a fő tényezők.

Hazánk területén a hivatalos kimutatók szerint 4500 orvostudor és 330 sebész teljesít közszolgálatot s mindannyiunk egészség ügye, magunkon kívül, az ők kezében van; az ők közvetlen és közvetett beavatkozásuk, ténykedésük döntő befolyást gyakorol állapotainkra és így ilyen természetű kérdések helyes elbírálásánál, nem lehet, sőt nem is szabad figyelmen kívül hagyni a hazai közegészségügyi szolgálat szervezetét.

Jó-é, rossz-é, miként működik, mik a hiányai és mik ezen hiányok következményei, okai? Mind olyan kérdés, mely megfontolást igényel. Itt azonban nincs most már arra tér, hogy ezekkel bővebben foglalkozzam, azért csak még alkotott véleményem eredményét hozom javaslatba.

Nézetem ugyanis az, hogy úgy a pelagra, mint a többi betegségek elleni sikeres védekezés első és fő feltétele, a közegészségügyi szolgálat ujjá szervezése, államosítása.

A második feltétel a közigazgatás államosítása és olyanná tétele, hogy ne csak képes legyen, de akarja is megvédeni a gyengét az erősebb elnyomásától, az eszelebb kihasználásától; legyen benne szív, (ne csak rafineria a befolyásosak érdekeinek támogatására) és jó akarattal, tanácsos támogatással, gyámolítsa az élet nehéz és tekervényes utjain a szegényt.

A harmadik feltétel a megyei gazdasági egyletek működési irányának megváltoztatása*). Ne csináljanak ezek mindenkép országos politikát, ne fessegessenek minduntalan országos kérdéseket, hanem terjeszszék ki figyelmüket a működésük területén élő szegény mezei munkásnép bajaira és a paraszt gazdák érdekeire. Ne fölfelé, hanem lefelé működjenek, hatoljanak be a kunyhók lakói közé és vegyék a kezükbe ezeknek értelmi fejlesztését; kezdjék ezt az ismétlődő gazdasági iskolák szervezésével, a községi faiskolák és ezzel kapcsolatosan a veteményes kertek állapotának ellenőrzésével, megteremtésével; folytassák a felnőttek oktatásával, községről-községre járva, mindenütt a helyi viszonyokhoz alkalmazkodva. Erre a célra vonják maguk köré a szükséges szakembereket és a viszonyok mérlegelésével mindenütt azt szólaltassák meg, a kinek oktatására legnagyobb szükség van. Orvosok, állatorvosok, állattenyésztési felügyelők, kultur-mérnökök, gazdák, közigazgatási hivatalnokok stb. stb. mindannyian rendelkezésre állanak és mindannyian lehet oktató, felvilágosító szava a néphez. A községi, kör, vagy hatósági or-

vosok, tanítók, papok és módosabb egyének nejei szintén részt vehetnének az ilyen kirándulásokon és alkalmat vehetnének maguknak arra, hogy tanítsák a szegény falusi asszonyokat főzni.

A szorgalmas és értelemmel gazdálkodó kisgazdák közül ilyen alkalmakkor egyet egyet valamely alkalmas gazdasági eszközzel, jó bika- vagy üsző-borjuval, a szegény, de rendes háztáját tartó mezei munkást egy törzs baromfival, juhval, kecskével, malaczczal stb. meg lehetne jutalmazni, mindig nyilvánosan a község többi lakósa előtt, kiemelve, hogy a jutalmazás miért történik stb. stb.

Igy: munkára és takarékosagra serkentve kellene szerintem a nép helyzetén javítani, nem pedig könyöradományokkal és kitarító telepekkel.

Sokat lehetne még erről a kérdéstről beszélni és talán lesz még idő, mikor beszélünk is; én most a Baross jellegének folytatásával zárom szavaimat: . . . . „És bocsásd meg a mi vétkeinket.“

0

A jelenlegi hasznobéri rendszerről.

A jelenlegi gazdasági viszonyok között a hasznobérbe adott birtok értéke legtöbbször a hasznobérlet folytán csökken, holott annak előbbi értékét nemcsak megtartani, hanem még emelni kellene. Sajnos, hogy ez így van, pedig sokszor közvetlenül nem is a bérlő okozza ezt, hanem az a körülmény, hogy a tulajdonos birtokán nyereszkeskedni akar, azt nézi, ki ad többet érte s (igen kevés kivétellel) nem azt, hogy van-e a bérlőnek elég intelligenciája s gazdasági tudása ahhoz, hogy a bérletet szakszerűen úgy kezelje, hogy befektetett tőkéje is gyümölcsözősüljön s fáradságáért is hasznot kapjon, anélkül, hogy a földet zsarolja.

Ezzel szemben nem védi meg a tulajdonos érdekeit az olyan féle kikötés, hogy a bérlő köteles a birtokon termelt trágyát kihordani, mert vagy a bérlő nem tart megfelelő mennyiségű állatot, vagy ha tart is a trágyát oda hordatja a hova könnyebb s nem oda a hova kellene. Így tehát ezen kikötés csak olyan, mint a szenteltvízre mondják: „Sem nem árt, sem nem használ“.

Láttam olyan szerződést is, a melyben a megtrágyázandó terület is ki volt kötve, de a gyakorlatban ezzel szemben azt láttam, hogy egy kat. hold megtrágyázását 4 szekér rothadt polyva kihordása képezte.

Hogy a bérlő úgy gazdálkodik a bérelt birtokon, hogy annak értéke ne csak megmaradjon, hanem növekedjék is, nem elég a szükséges gazdasági tudás, hanem még az is kell, hogy a bérlő előszeretettel viseltessék a gazdálkodás iránt s azt ne nézze csak üzletnek, egy jó fejős tehénnek, hanem előszeretettel gyönyörködjék benne; pedig ezt a mai „kiad többet érte“ methodussal elérni nem lehet, mert a jelenlegi bérlők nagy többsége, a gazdálkodásban csak egy üzletágot lát, a melyből más kereseti források megnyílását reméli, a birtokkal magával pedig csak annyiban törődik, hogy abból a mi hasznot csak lehet, kisajtol s aztán a ki hátul jön: tegye be az ajtót.

Sokan azért adják ki birtokaikat hasznobérbe, mert házi kezelés mellett abból nem tudtak akkora hasznot kapni, mint a mekkora bérösszegért azt kiadhatják.

Megtörténik sokszor, hogy a házilag kezelt birtok egy vagy más ok miatt illő hasznot nem hozott s mégis a tulajdonos azt kívánja a bérlőtől, hogy az az eddigi fáradság és tőke befektetés után nyert haszonnal — nem csak egy pár százalékkal többet — hanem annak két, sőt háromszorosát fizesse bér fejé-

ben. Nagyon természetes tehát, hogy ily körülmények között a bérlő minden forrást igénybe kell vegyen, hogy csak a bérösszeget a földből kisajtolja s miután még haszna is kell legyen, természetes az is, hogy ily formán a birtokot is, egy pár év alatt teljesen tönkre teszi.

Épen ezért minden tulajdonos, mielőtt birtokát valakinek bérebe adja, vizsgálja meg saját érdekében azt, hogy bir-e a bérlő elegendő szorgalommal, szakképzettséggel és tőkével ahhoz, hogy a bérelt birtokot értékében emelje. Ne követeljen túl magas hasznobért s ne kényszerítse ezzel a bérlőt rablógazdaságra. Ha mindezeknek megfelelő bérlő nem jelentkezik, sokkal jobb, ha a bérbeadás mellőzésével, a birtok házi kezelésben marad, mert így a tulajdonos magának ha kissébb is, de állandó jövedelmet biztosít.

Csontos Miklós.

Kalászok az állattenyésztés teréről.

(Gyűjti és közrebocsátja: Argus.)

23. Hátrányos-e a munka-végzés a tehén tejhozamára? A tehén jármozgása minálunk, különösen egyes vidékeken s névszerint Erdélyben is szokásos lévén, érdemes újra is felvetni azt a többször szóba hozott kérdést, hogy minő befolyást gyakorol a munkálkodás a tej mennyiségére és minőségére.

Az már eddigi ismereteink alapján is majdnem kétségtelen, hogy a huzamos és nagyfoku erőfelfejtés hátrányosan befolyásolja a tejhozamot, de arra, hogy a mérsékelt és nem folytonos munka számbavehető hátránnyal nem jár, nemkülönben számos kísérleti példa van.

Egy ilyen kísérlet eredménye foglaltatik legújabbban a „Württemberg. Wochenblatt“ decz. 11-iki számában, a hol a következők mondatnak:

1. A tej mennyisége átlag naponta 0.7 kilogrammal megkevesbedik, de egyuttal tartalomban gazdagabbá lesz, mivel a quantum csökkenése a vízrész kevesbedésében áll.

2. A zsirpercent a tejben jelentékenyen növekszik, és pedig circa 10—7%-val, viszonyítva azt a nyugalomban levő állattól nyert tej zsirtartalmához.

3. Hasonlóképpen növekszik a tej szárazanyag perccentje általában; de ez olykor nem éri el a zsirperccent növekedését, úgy hogy tehát a tej zsirmentes szárazanyag tartalmának némi csökkenése mutatkozik.

4. A tej cukor %-a valamivel csökken, a légenyirtalmu szárazanyag és ásványi rész azonban valamivel növekszik.

5. A tej fajsulya — lépést tartva a zsir % emelkedésével, csökken.

6. A tej zsirtartalma egészben, valamivel gyarapodik.

7. A szárazanyag tartalom egészben kevesbedik.

8. E kevesbedés — a zsir kivételével — minden egyéb száraz anyagra vonatkozik s legerősebben a tej cukrárt éri.

9. A munkában való csekélyebb fokozása a megerőltetésnek lényegesebb változást a tej quantumában és minőségében elő nem idéz.

10. A munkáltatás az állatok testsúlyát nagyon jelentéktelen mértékben apasztja.

Ezek szerint tehát a teheneknek nem tartós és folytonos s mellé csak mérsékelt munkáltatása gazdaságilag nemcsak hogy nem hátrányos, hanem egyenesen előnyös, mert a tej quantumának jelzett apadása oly csekély, szemben az erőfelfejtés által elért nyereséggel, hogy az számításba egyáltalán nem jöhet, s különösen nem akkor, ha nem a friss tej, hanem a vaj értékesítettik a tehenészet által, a mennyiben a munkálkodó tehenektől legalább is ugyanannyi vaj kerülhet piacra, mint a nem munkálkodóktól.

Én ehhez hozzá fűzöm azt az előnyt is, mely mutatkozik a munkálkodó tehenek egészségesebb, ellenállóbb mivoltában.

*) Nem szólva ezúttal a gazdasági kamarák intézményéről, melyeknek szervezése bizonyára egységesebbé, céltudatosabbá és eredményesebbé tenné a gazdasági közügyek szolgálatát és talán végeredményében járna oly nagy közgazdasági haszonnal is, mint a mai iparkamarák működése. Szerk.

24. *A fejés elején vagy végén jön-e a zsírosabb tej?* Ezt a kérdést is felvetem, ha már a tejről beszélek, bár többször közöltetett, hogy csakugyan a fejés végén jön a jobb tej.

Legujabban Amerikában, az urbanai kísérleti állomáson foglalkoztak erre vonatkozó kísérlettel, s ennek eredménye röviden a következő:

Téli folyószáma	Zsir		Száranyag		Az összes tej zsírja	Arány
	az első	az utolsó	az első	az utolsó		
	pint tejben.		pint tejben.			
1	1.86%	5.60%	9.61%	9.30%	3.5%	1:3
2	1.5	11.8	10.20	9.12	4.6	1:7.9
3	2.9	6.3	10.16	9.76	5.5	1:2.2
4	2.5	7.6	10.03	9.74	5.1	1:3
5	2.8	6.7	9.96	9.80	4.9	1:2.4
6	1.2	7.2	9.75	9.10	3.7	1:6

Mint látjuk, a különbség feltűnően nagy ugy, hogy a miként azt sokszor tették mások s tettem én is, újra is csak a tökéletes, teljes kifejtést lehet ajánlani, mert ime a kísérleteknél is világosan kiderült, hogy utoljára jön a legzsírosabb tej.

25. *Élsúly.* Régen ismeretes, hogy valamely állat élősúlyát (így tehát holt vagy vágássúlyát is) egyebek közt igen jelentékenyen befolyásolja a gyomor- és béltartalom, illetőleg az a körülmény, hogy jóllakott állatot mérlegelünk-e, avagy rövidebb-hosszabb ideig koplatlatotat.

A hizlaló és mészáros között elkeseredett vita foly erre nézve jelenleg minálunk is, a melynek mindkét félre méltányos megoldása egyháman azért nem következhetik be, mert ahány az állat, annyiféle lehet (egy és ugyanazon viszony és körülmény között is) gyomorbél- és húgyhólyag-tartalmának sulya; vagyis ezt *kerek, bizonyos* számban megállapítani lehetetlen, mivel a takarmány és ivóvíz felvételi képesség, épügy, más és más az egyes individuumnál, mint a bélsár, húgy és verejtékkiürítésnek egy bizonyos idő keretében vett nagysága, tehát az így beálló sulyvesztés, illetőleg suly megmaradás.

Megközelítő számokat erre nézve ismerünk ugyan, pl. abban, hogy némely vizsgálat szerint a gyomor- és béltartalom sovány marhánál átlag 18, félkövérnél 15 és kövérnél 12%-ot tesz ki s már ez is jelzi, hogy a hizottsági fok biztos megállapítása nélkül mekkora lehet a tévedés; ám nem ismerünk, s nem is fogunk ismerhetni *biztos* adatot arra nézve, hogy az levágás előtt bizonyos idővel etetett és itatott, vagy nem etetett és nem itatott minden egyes individuum mit tart meg vagy mit veszít élősúlyából s hogy csak megközelítő adathoz is jussunk, ahoz nagyon számos — ily szempontokból végrehajtott — próbavágás kellene.

Éppen, hogy minő ingadozásoknak lehet alávetve a marha vágó- és élősulya közötti különbség, azt mutatja a „Schweizer Bauer” következő közlése:

Egy marhát, melyet utoljára reggel etettek, itattak és mázsáltak, délután levágták. Ez állat 613 kiló élősúlyából 137 kilót a gyomor- és béltartalom tett ki. Egy másik marha, melyet utoljára este etettek s itattak és másnap délnél vágták le, 608 kilogrammnyi élősúlyából már csak 59 kilót veszített gyomor- és béltartalom alakjában. Egy ily sulyu marhának élősulya tehát a rendetlen táplálék-felvétel és ürítés folytán egy nap alatt valami 78 kilóval változhat, t. i. ennyivel lehet több, vagy kevesebb.

Tájékoztató erre nézve a következő példa is: Tíz drb. hizott ökrök 2 órával az utolsó etetés után 5993 kilót nyomott. 36 órai vasuti szállítás után, mi közben az állatok takarmányt nem kaptak, nyomtak 5.88 kilót, tehát 705 kilóval kevesebbet, vagyis: bár 10 ökröt szállított a tulajdonos, tulajdonképen csak 8 és félért kapott pénzt!

Mekkora játszó tere van hát ebben a körülményeknek, az bővebb magyarázat nélkül is látható s igen kívánatos volna, ha az orsz. magy. gazdasági egyesület által tervbe vett próbavágásoknál a dolog ezen részére is ügyet vetnének.

A komló mesterséges szárításáról.

III.

Nem kevésbé jól működik s nagy igényeknek is megfelel a régi maláta aszaló mintájára épített *Anderlick és Hueber* prágai gépész mérnökök által konstruált s gyártott szerkezet is! Ezt szintén építik 3—4 hekt. on termelők részére úgy, mint nagybirtokosok és szövetkezetek részére is.

Ilyeneket is jelentékeny számban láttam működni nemcsak Cseh-, de Bajorországban is. Az ábrákat ezuttal — csak kikölcsönzött clichékkel — németnyelvű jelzéssel mutathatom be.

Ezen rendszert is bele lehet toldani valamelyes régi emeletes épületbe. A szerkezet áll a szárítóból I., a komlókezelő raktárból II., s az előkamrából B. a hol a felhúzó gép H. működik. III., A szárítótorny rendszerint 8—16 mtr. magas és 4—6 mtr. átmérővel bír. A földszinten a *kazán A.* áll, a mely fölött *csőrendszer C.* gyűjti a meleget; a csőrendszert nagy üres terek veszik körül, itt melegszik a szárító levegő. A torony közepén vas gerendázat E. van s van egy-két sinpár. Ezen sinpáron alacsony, de a szárító egész szélességét betöltő egy-két *vasúti kocsi* áll, melynek alja és falazata drótszövet. Ezen kocsik tehát ki és betolhatóak. Itt okvetlen szükség van arra, hogy a szárító mellé még egy pajta is építessék, vagy az emeletes háznak a padlása alakíttassék át.

A szárítási munka a következő: A begyűjtés megtörtént A komlót a földszinti pajtába szedik le s tartányokba rakják. Ezen tartányokat a felhúzó gép segítségével a 2-ik emeletre huzzák. Ott a szárító sodrony kocsik már ki vannak huzva a padlásra. A kocsikat megtöltik a friss komlóval s a sineken betolják a szárítóba. A hőfokot lassankint 35° C-ra emelik. A 2-ik és 4-ik órákon kihuzzák a kocsikat, átfordítják a toboz rakást s újból betolják a meleg levegőbe. Hat óra múlva kész a komló A kocsik feletti gőz-ür (4) kupalakú. hogy a vízzel telített gőzök fölfelé törekedjenek. Maga a kürtő remek mű, a mely záró s nyitó készülékkel ellátva, a lehető leggyorsabb légszivattyuként működik. A füst-cső is belé-szájadzik, ezzel is könnyítették a gőzös levegő eltávolodását! Nagyon gyakorlatiasan van megszerkesztve a tüzelő s a hevítő szerkezet is; a friss levegő teljes mértékben ömölhetik be, de teljesen el is lehet zárni. Fel van azon kívül szerelve *kénömlésztő* nyílásokkal is a tüzelő. Lehet tehát közvetlen a szárítás után kénezní. Fél-, egész: másfél kilogrammnyi ként raknak a kénező lyukakba, helyezett serpenyőkbe s elzárván a friss lég beömlését s fent a kürtőt, meggyújtják a ként. A kengőz ellepi a szárító ürt s átjárja a *tarka* komlót. Ez így tart 8—12 óráig. Reggel felnyitják a ventilátort, alól pedig a lég-réseket s lehetőleg a legnagyobb léghuzammal kiszivattyúzzák a kengőzt egy óra alatt.

Nagyon ügyes találmány ez az *Anderlick és Hueber* patent. Nálunk csak a bélyei uradalom sátoristyei gazdaságában*) működik ilyen s belekerült 15.000 frtba, pedig egy régi komlószárító színhez lett hozzáragsztva. Fentemlített czég épít kisbirtokosnak 2000—3000 frt; középbirtokosnak 5000—6000 frtért s nagytermelőknek, szövetkezeteknek 20.000—30.000 frtért. A rajzban bemutatott *szövetkezeti szárító* 25 k. holdnyi terület termését dolgozza föl s raktár, préssel, felhúzó géppel együtt 10.000 frtba kerül, tehát nagy summákról van szó!

Ha azonban számítások alapján összehasonlításokat teszünk a mesterséges s termé-

*) Ott 71 holdon termelnek komlót.

zetes szárítók építési költségei között, nagy különbségre nem fogunk találni. Tehát számítsunk: valahol Csehországban egy 1 mtr. magas s 3 mtr. széles szárítóban 228 □ mtr. rámafelülettel naponta 27 q. száraz komlót csináltak. Ha ezen mennyiséget *természetes* szárítóban ugyanannyi idő alatt akarták volna elérni, úgy 3600 □ mtr. ráma felület kell, melynek elhelyezésére olyan emeletes épületet kellene építeni, a melynek hossza 34 mtr. s szélessége 9.2 mtr. volna. S tényleg is Erdélyben láttam egy 3.5 kh. komlóssal bíró gazdánál egy új szárító szint, a mely 600 frtba került. Csehországban pedig egy ugyanakkora területre számított mesterséges szárítót, a mely elfoglalt 50—60 □ méternyi alapterületet s került 420 frtba! S hogy ezen kívül még *melyik* milyen előnyökkel bír, arról már előbb elmondottam tapasztalataimat.

Csérer Lajos.

Védekezés a vizmosások ellen.

Két czikk.

Erdélyi hazarészünkben, hol hegy és völgy sűrűn váltogatják egymást, alig van földbirtokos, kinek több-kevesebb területe ne volna árok, patak, folyóvíz mellett, vagy pedig meredek hegyoldalon, hol a vizmosások nagy károkat szoktak okozni.

Különösen a kisbirtokos osztály, helyen-helyen, a vizmosások veszedelmének annyira ki van téve, hogy nemegyszer egész birtoka, összes fekvő vagyona áldozatul esik a megdagadt folyók és patakok piszkos hullámainak, vagy pedig hegyoldalon levő földjén olyan árkokat ásnak a gyakori záporok és felhősza-kadások, hogy sokszor egész nagy területeknek soha sem tudja többé hasznát venni.

Ennek az oka több, különböző körülményben keresendő, melyek között első helyen a *nembánomság* említhető, de második helyen, mindenesetre a *tudatlanság* vagyis azon körülmény, hogy a legtöbb gazda nem is tudja, hogy kevés költséggel, de annál több jókarral, *miként lehet a vizmosások ellen védekezni?*

Azért, azt hiszem, nem végzek felesleges munkát, ha az *Erdélyi Gazda* becses olvasóközönségét a *vizmosások elleni védekezés néhány módjával* megismertetem.

A magam igazolása végett azonban, mindenekelőtt kijelentem, hogy nem vagyok mérnök, a ki a műszavakat ezen a téren ismeri s talán kitűnő rajzokkal a kérdést jobban is megvilágítaná. S így, ha tán a műszavak használatában tévedek s leírásomban pontos rajzokat sem adok: ne tudják fel nekem az egyszerű gazdálkodónak, a ki azonban mindarra a mit mondok, saját tapasztalataim utján jutottam el.

Sőt, miután tapasztalatokat gyűjtöttem: nem sajnáltam a fáradságot és a költséget, ezek eredményeit, tanult mérnökök által vezetett védekezések eredményeivel összehasonlítani, ... és úgy találtam, hogy míg a mérnökök által ajánlt védekezési módok nagyon sok pénzt felemésztenek és mégsem elég biztosak, addig az általam végzett védekezési eljárás minden tekintetben bevált, és a legkényesebb helyeken is, megfelelt a hozzáfűzött várakozásoknak.

Innen, hogy nem lévén ugyan hivatásom e kérdés körébe tartozó dolgok tárgyalása: azért mégis bátorságot veszek magamnak, hogy a vizmosások elleni védekezés néhány módjával gazdatársaimat megismertessem.

A vizmosások, a mint mindnyájan tudjuk, *kétféleképpen* jelentkeznek és okoznak kárt a földbirtokkal rendelkező gazdaközönségnek

Először úgy, hogy meredek lejtőkön, hegyoldalon sokszor áthidalhatatlan és betömhetetlen árkokat ásnak. Sőt nem egy esetben oly szakadásokat idéznek elő, hogy embernek és állatnak egyaránt veszélyes az ottvaló járás.

Másodszor úgy, hogy folyók, vagy patakok mellett levő földjeinknek partjait elszakgatják s onnan a termőtalajt magukkal viszik, úgy hogy a szegény gazdának mikor áradás

után kimegy az ő földjét megnézni: szinte kicsordul a könnye, ha végig tekint a pusztítás szomorú művein.

Ezért a védekezés is kétféle kell hogy legyen.

Egyik a hegyi vizmosások, másik a parti vizmosások ellen.

I.

A hegyi vizmosások előidézése, elégséges sok helyen, egy megfontolatlanul húzott ekebarázda, vagy egy sáncz, melyet különösen az

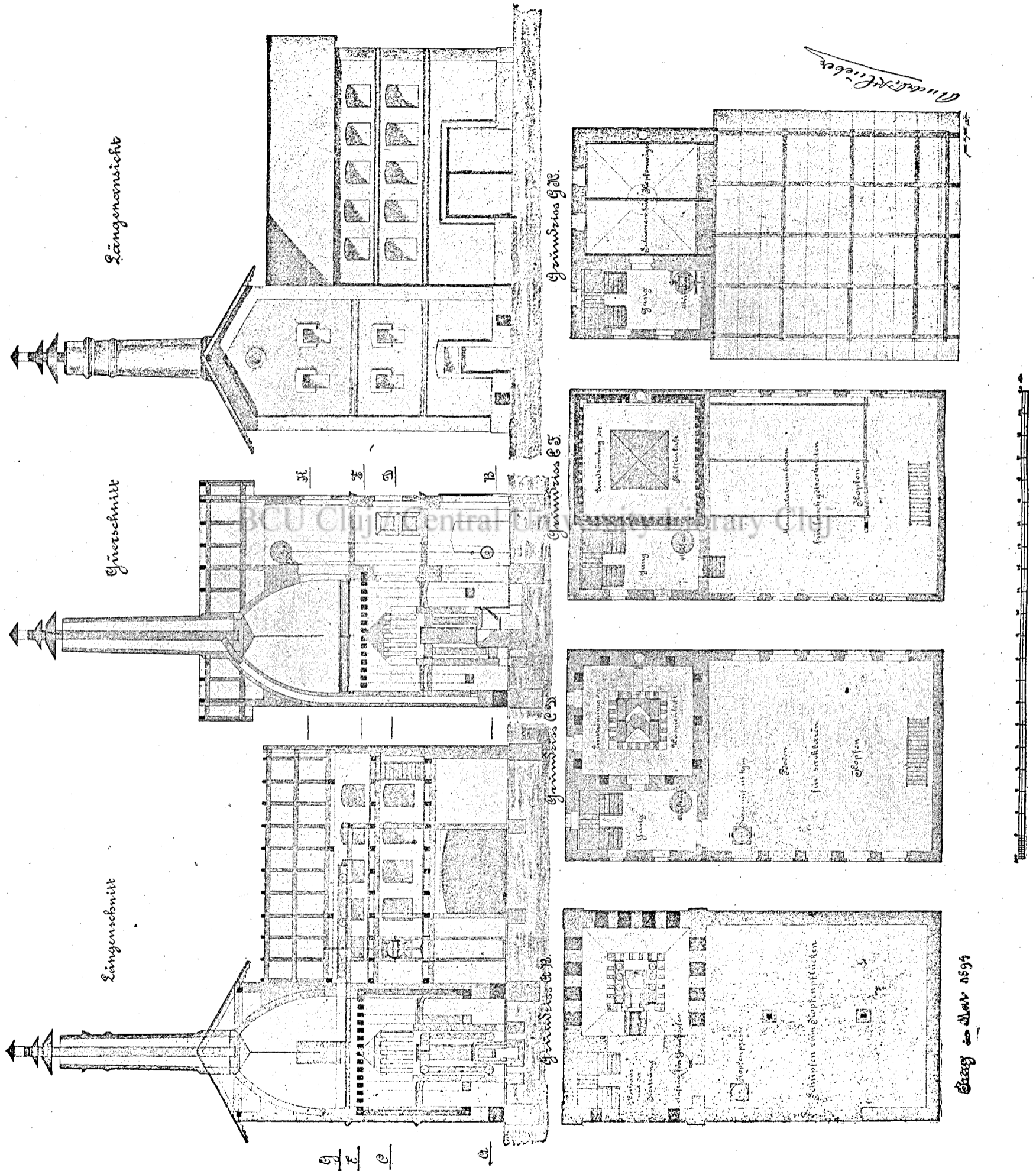
utak és a nagyobb birtoktestek határvonalán szoktak ásatni az érdekelt tényezők.

De a vizmosások előállhatnak természet-szerűleg is, olyan magasabb fekvésű hegyi oldalakon, a hol a föld teknőalakban meghajlik, miután a hegyoldal többi részéről a víz mind idehuzódik s itt talál magának legkönnyebb utat a lefolyásra.

Bármelyik eset álljon is fenn, az eljárás, ha már az árok akkora, hogy beszántani, vagy betömni és a felszint a föld többi részével

egyenlővé tenni nem lehet, csak egy, és ez az, hogy egymástól 4—5 öl távolságra, az árok szélességének megfelelő kereszt-jászlatot fognunk, melyek a vizet folyásában, vagy pláne rohanásában nemcsak akadályozzák, hanem arra is kényszerítik, hogy a jászlan felül iszapot rakjon le.

Meredekebb oldalakon szükséges, hogy ezek a jászlat mentől közelebb álljanak egymáshoz, mert ellenkező esetben, az alázuható víz, nem lévén hogy mibe hamar megütődjék: a jászoly alsó felén örvényeket vág, és a já-

3-ik ábra: Anderlik és Hueber (Prága) szabadalmazott mest. komlószáritója

Magyarázat: Az első rajz a száritó „hosszmetsze,” alatta az alaprajz. — A) jelzés a kazánházat jelenti, mely fölött C., a léghelvitő függőleges esőrendszer van, e fölött E., a vasrácszat van, két sínpár részére, melyen a padlásról a száritóba tolató a nyers komlóval megtöltött, sodrony-oldalakkal s fenékkal bíró 2 kis kocsi. G., a kupolaszerű gőzűrt jelenti, hol lecsapódás nélkül gyűlik fel a gőz s a felette levő s szellőző készülékkel ellátott kéményen kiillan. A kémény közepén halad a füstcső. — 2-ik rajz a keresztmetszet, ugyanezen feltünteteti a száritót, de mellette B., a fűtőteret v. előkamarit, mely egyttal a lépes és a felhúzó-gép elhelyezésére is szolgál. D., emeleten a száraz komló kezelése történik. H., emeleten van elhelyezve a felhúzó-gép csigája.

szoly ellenálló képességét is nagyon meggyengíti.

A kérdés most már csak az, hogy *hogyan és miféle anyagból készüljenek ezek a jászlakok?* Mert nem szabad feledni, hogy a siker teljesen ettől függ. S ha valaki ezen a téren már kísérletezett s kísérlete balul ütött ki: merem mondani, hogy ennek az volt az oka, mert nem volt tisztában a készítés módjával és az anyag-megválasztás fontosságával.

A jászlak készítésénél mindenekelőtt a *víz erejét* kell hogy számításba vegyük, azután a *talaj minőségét*. Ha erősebb az illető árkon aláfolyó víztömeg: akkor a jászlak is erősebbek kell hogy legyenek, míg ellenben ha gyengébb: akkor felesleges költség nagyon erős jászlakat készíteni. Viszont ha a talaj olyan, hogy gyengébb természetű fából készült czövekek is könnyen üthetők bele: akkor kár erősebb természetű fákat használni czövekeknek, de ha a talaj kemény: akkor a tölgyfát munkálataink végzésénél nem nélkülözhetjük.

Az anyag tehát, a miből ebben az esetben czövekeket készíthetünk a *tölgyfa*, de ha a talaj nem nagyon kemény, akkor semmi egyéb nem lehet, mint a *fűzfa* és ez utóbbi nem száraz, avagy lehajalt állapotban, hanem nyersen és a czövek hegyét kivéve, mindenütt héjasan. A czövekek közötti fonást vagy kertetést is mindenkor friss állapotban levő fűz vesszőkből kell végezni, mert ez a fűz vessző, részint a víz által rárakott iszaptól, részint a párhuzamosan egymásmellé font kertetés közepén rakandó földtölteléstől, kihajt s gyökeret verve, idők folytán sokkal erősebb lesz, mint a készítés idején. Vigyázni kell arra is, hogy a jászlak nehogy nagyon magasak legyenek, mert így kevés ellenálló képességet tudnak kifejteni; inkább, ha nagyon mély az árok s nagy a víz esése is, csináljuk a jászlakat tömötten, mint magasan, majd azért az árok lassanként kitelik, vagy legalább is használhatók lesz, ha még a következőkre is figyelünk:

A jászoly alatt és felett, az árok közepét és szélét ültessük be *fűzdugványokkal*, még pedig lehetőleg nem apró-cseprő rügyekkel, hanem legalább is hüvelykujj vastagságú ágakkal, mert különben napos, száraz helyen, ha nem elég vastag a héj, miből a dugványok egyideig táplálkoznak: a nedv gyorsan kiszárad s lassanként elszáradnak a dugványok is. Minél vastagabb ágat használunk hát, dugványoknak, különösen száraz, magas fekvésű helyen, mert a vastag dugványnak héja is vastagabb s így fogamzásához is annál nagyobb a remény.

Ezek a fűz-dugványok, ha megfogamznak és fává nevednek könnyű belátni, hogy nemcsak a vízmosásnak lesznek állandó akadályai, hanem azáltal, hogy mindenféle törmeleket, a mit a víz magával hoz, megfognak, sőt az iszapot is lerakódásra kényszerítik: idővel az árkot megtöltik, vagy ha meg nem is töltik iszappal egészen, de legalább törzsükkel és ágaikkal annyi hasznat hajtának a gazdának, hogy a reájok fordított költséget és fáradságot teljesen kárpótolják.

Legjobb azonban minden gazdának arra ügyelni, hogy *ha földjén nincsen vízmosás, ne is támadhasson.*

Különösen a *székelyek* és a *szászok* között, nagy divatban van, hogy mihelyt a búzát elvetik, földjeiket, még az oldalas helyeken is, keresztül-kasul kibarázdázzák. A mily menthető, sőt kívánatos ez az eljárás a lapályon, hol a víznek a vetésről való levezetésére ilyen barázdákra nagy szükség van: éppen olyan elítélendő és káros, lejtősebb fekvésű helyeken, hol a víz a barázdákban meggyülemlik és sokszor a nagy esés miatt, csupán a tavaszi hónapok alatt akkora árkokat vág, hogy már a hordáskor nem lehet azokon szekérral átmenni. Hát még ha a következő esztendőben az ilyen föld nyomás alá kerül, vagy valami ok miatt nem vetődik be: mi lesz még akkor? Hát a bizony megtörténik, hogy csak vagy

nagyon sok kinnal-bajjal lehet betölteni az így támadott árkokat vagy pedig hogy örökre úgy maradnak, kárára a szegény tulajdonosnak s csufjára az egész határnak.

Nem különben járnak azok a földbirtokosok is, a kik tagjaiknak határszélét magas esésű hegyoldalon is kisánczoltatják – bölcselelölrelátás nélkül. Mert sánczolni csaknem mindenütt lehet, hanem nem minden időben és úgy sem, hogy aztán a sánczot Isten gondjaira bizzuk.

A ki ősszel sánczoltat oldalas helyen: az ellehet rá készülve, hogy sánczát tavasszal nem fogja épségben találni, mert a tavaszi vizek úgy megrongálják, hogy talán többé eredeti formáját, a jászlak kötése nélkül viszsza sem lehet hozni. A sánczolás ideje ilyen helyeken május vagy június hava, a mikor még elég idő van arra, hogy a sánczok alájára s lehetőleg az oldalára is vetett, erős gyökéretet növelő fűmagvak kikelhessenek és kellőleg megbokrosodhassanak, hogy aztán mikor jönnek újból az olvadások és a nagy vizek: ezek kellő ellenállásra találván, ne tudják megbántani a sáncz alját és szélét, miután minden legkisebb megbontás elmosással és árokképződéssel jár.

Az sem hagyható figyelmen kívül, hogy vízmosások képződését olyan helyeken is meg kell akadályozni, a hol meredekebb oldalakon teknősségek, mintegy természetes vízfolyások vannak, melyeket árkoknak nem lehet ugyan még nevezni, de könnyen válhatnak azokká. Az ilyen helyeket azonnal megismerheti az ekeszarvát tartó ember, mert ekeje ott nem fog úgy, nem jár olyan mélyen, mint földjének többi részében. S ha ilyen helyeken nem képződtek eddig árkok, azt éppen annak lehet tulajdonítani, hogy az eke nem vághatta fel mélyen a földet és így maradhattak ott némi gyökerek, melyek a víz erejének mindig ellen tudtak állani. De utóvégre is, formálódhatik úgy a föld, hogy az eke itt is mélyen fog járni s akkor már nemcsak előkészítve, hanem teljesen meg lesz egyengetve a vízmosások keletkezésének az útja.

Tanácsos hát, hogy az ilyen teknős helyeket ne szántsa fel senki lejtősebb fekvésű földeiben, vagy a mennyiben felszántja, csak azért szántsa fel, hogy fűmagot vethessen beléjük, miután ha a fű megerősödik: mindig ellene fog állani a víz romboló erejének.

Z. K. S.

Állati tuberkulózis.

Dr. Schermann Adolf budapesti tisztifőorvos a napokban egy hatalmas kötettel lepté meg a közegészségügyi tanácsot. Nem a könyv nagysága, hanem annak az állati tuberkulózisról szóló tanulmányai okozták a szomorú meglepetést. Dr. Schermann kimutatja, hogy az állati tejjel nagyon könnyen terjedhet a tuberkulózis bacillusa, mivel a tehén nagyon hajlandó erre a kegyetlen betegségre.

Azt hisszük, nagy szolgálatot teljesítünk a tudománynak is, meg a közönségnek is, ha megismertetjük azzal az érdekes jelenséggel, hogy Angliában is éppen most tárgyalják ezt a kérdést.

„Londonban a Walesi herceg elnöklete alatt december 20-án volt egy gyűlés tartva ebben a kérdésben. Sir Broadbeut Vilmos tett ez ügyben előterjesztést, mely a tejelő szarvasmarhák gazdáit nagy mértékben érintette és bizonynyal figyelmeztette arra, hogy e baj terjedésének útját vágni igyekezzenek minden áron.

Hogy a tejgazdasággal foglalkozók az orvosi szakvéleménnyel tisztába jöjhessenek, két igen fontos pontban az eddiginél jóval határozottabb ismeret szerzésére van szükség. Ezen pontok: 1. Mily mértékben bizonyítható be, hogy a tüdővész a tehéntej útján átszármaszik az emberre, valamint az is, hogy a tuberculinnak a tuberkulózis jelenléte fölismerésére milyen hasznát lehet venni.

Azzal tisztában kell lenni, hogy a kérdésben a felsőbbrendű közérdek előtt háttérbe kell, hogy szoruljon az a másodrendű érdek, hogy ennek következtében a tejárusítók kárt szenvednek. Ha hebizonyul, hogy valamely tejben tuberculozis bacillusok vannak, ennek a tejnek nyilvános árusítását meg kell akadályozni. Sir Broadbeut csak általánosságban mondja, hogy a gyermeki *tabes mesenterica* visszavezethető a tejből származott tuberculozusra, de azt nem állítja, hogy a tejbacillust felfedezték és igazolták volna.

Tegyük föl, hogy a gyermekeknek a bél-fodros (mesentericus), aszkor (consumptio) előfordul nagy mértékben. De az még sem következik, hogy ezen baj forrása arra a tejjre vezetendő vissza, a melyből táplálkoztak. A tejgazdák azt hiszik, hogy ez a dolog ma még „nincs bebizonyítva.” A mikor a bizonyíték megczáfolhatatlan lesz, minden tisztességes gazda kifogja mondani a „bűnöst.”

Sir Broadbeuttel egyet ért minden értelmes angol gazda abban, hogy az emberi tüdővész apadását a talajviszonyok, a levegő, világosság és jobb életmód okozza. Ugyan-ezeket az előnyöket biztosítani kellene a tejelő állatoknak is. Ebben a tekintetben az angol gazdák egyenesen elfogadják az orvosok tanácsát.

De a diagnosis kérdésében jelenleg még vélemény eltérés van a tehéntartó gazdák és a tuberculozis bacillus bebizonyítása mellett érvelő orvosok között.

A tüdővész megátlására alakult nemzetközi társulat „egész határozottan állást foglal a nyájak tuberculinnal megvizsgálása mellett” és értesülésünk szerint Dániában ez a módszer egészen érvényesnek bizonyult. Arról is értesültek, hogy az angol királyi tehénnyájban Windsorban 36 tehén e bajban találtatott és levágatásuk kimondatott.

A közönség egész joggal követeli, hogy e 36 állat a legszorosabb vizsgálat alá vetessék és a bizonyítékok nyilvánosságra hozassanak, mert ebben az esetben kétségtelen hogy a legjobb egészségügyi viszonyok állottak fenn.

A tejgazdák a tuberculin befecskendése útján nyert diagnózist nem fogadják el bizonyító erejűnek, mivel az eredményben nagyon sok az ellenmondás. Az a kérdés, hogy vajjon a chemiai analysis útjában áll-e valamely komoly nehézség? A tuberculosist vizsgáló királyi bizottság azt ajánlja, hogy az olyan tehének, a melyeknek tügyében tuberculozist találtak a piacról zárássanak ki, de sem ez a bizottság, sem a közelebről tartott értekezlet nem állapodott meg abban, hogy a mely tejben bacillust találtak, azt annak az alapján már el is kell itélni.

Egy tejgazda két észrevételt tesz e tárgyban, melyek figyelmet érdemelnek. A tehén tügyében ritkán fedezik föl a tuberculozist tehát ezen az alapon kevés tehén fog elítéltetni. A másik észrevétel hosszú tapasztalat eredménye és abból áll, hogy a friss tej mindig ajánlatosabb, mint a régi. A gyakorlati tapasztalat azt bizonyítja, hogy a friss tej igen jó. Az a rossz hangulat, a melyet a friss tej ellen újabban teremtettek egy valóságos országos csapás. Vajha az idő és a tapasztalat megmutatná, hogy melyik uton kell haladnunk. Addig is „lassan siessünk.”

Eddig szól egy gyakorlati gazda tudósítása. Már most közöljük egy szaktekintélynek, a Cumberland és West morlandi gazdaságok főnökének Dunne J. urnak e kérdésben közölt nyilatkozatát.

Szerinte a földolog a ragály megakadályozása és a betegnek talált állatok levágatása. Tapasztalatai a következők: Midőn az egészségügyi főfelügyelővel ezelőtt néhány évvel vizsgálatot tartott, úgy tapasztalta, hogy a mely állatok pleuro-pneumoniában szenvedtek, azoknak a tügye is beteg és fekélyes volt. Nagyon rossz állapotban voltak és a piaci árak rendkívül lezártak.

Orvosi tekintélyek azt állítják, hogy a tuberculosisban szenvedő tehének teje ezt a ragályt nagyban terjeszti, de még ma nincs oly törvény, a mely elárúsításukat megakadályozná. Az orvosok több állat husát lefoglalták és elkobozták, mivel a tuberkulozist fölfedezték benne. Az adatok bizonyítása szerint ezek az állatok a levágatás előtt két nappal oly jó kövér állapotban találtak, hogy senki sem gondolhatott betegségükre.

Általános az a vélemény, hogy az ilyen esetekben a tulajdonost valami kártérítésben kellene részesíteni.

Igazán helyes módja a tuberculozis megakadályozásának az volna, hogy a földművelési kormány az ilyen állatokat mérsékelt piaci áron vegye meg és semmisítse meg.

Ugyanazt a törvényt kellene alkalmazni a tuberculozissal szemben is, a melyet a pleuro-pneumoniára oly sikeresen alkalmaztak. Az a javaslat tétel, hogy a nyájakat és istállókat koronként meg kell vizsgálni, hogy a beteg állatokat jó előre fedezzék föl és a szükséges óvintézkedéseket tehessék meg.

Ezen szakférfi véleménye szerint törvényhozásilag kell rendezni ezt a nagyon fontos ügyet.

A magyar szakférfiak figyelmét fölhívjuk erre a nagyjelentőségű angol mozgalomra.

Anglius.

A használatban levő rovarirtó szerekről.

II.

8. *A kátrányolajat* főleg föld alatt élő bogarak ellen ajánlották.

Kátrányolajjal impregnált mohát is hoztak forgalomba (100 kgr. 16 korona). Phylloxera ellen is ajánlották, oly módon alkalmazva, hogy minden szőlőtőke tövéhez 200 gr. impregnált mohát kellett beásni. Semmi különösebb hatását nem észlelte dr. Brochi.

9. *A dohánykivonatot* igen gyakran ajánlták. J. Dufour hernyók ellen fekete szappan és dohánykivonat keverékét ajánlja. (1% szappan + 3% dohánylé.) Először a szappant kell forróvízben feloldani, azután adni hozzá a dohánylevet. Berlese prof. azonban tagadja, hogy a folyadékkal érintkezésbe jött hernyók tönkremennének. Szerinte a *Cochylis* (szőlőmoly) hernyói elkábulnak (narkotizálódnak), de újra magukhoz térnek. Ime a kísérlet, melyet 3%-os dohánykivonattal végzett.

Augusztus 7-én 4 drb *Cochylis* hernyót fűrésztött meg az említett oldatban. Teljesen mozdulatlanokká, tetszhalottakká váltak. Üveg alatt tartotta őket s augusztus 12-ére teljesen magukhoz tértek.

Augusztus 12-én más 4 *Cochylis* hernyót 1 percig tartott 3%-os oldatba merítve. Egészen kimultaknak látszottak. Másnapra azonban magukhoz tértek. Hasonló eredményeket érték el 15%-os oldattal is.

10. *A szénkéneg* bogárölő értékét senki sem vonja kétségbe. Ismeretesek azok az eredmények, melyeket a *Phylloxera* elleni küzdelemben értek el vele. Azonban csak a földben élő vagy buvó helyeken meghuzódó bogarak ellen szokás használni. Általános használatba vételének csak elég magas ára áll útjában. Bizonyos azonban, hogy jó eredménnyel lehet használni a pajorok (csimaz), a futoncz álczák, zöld hernyók, zsiszik álczák stb. ellen.

Végül nem szabad felednünk A. Girard kísérleteit, hogy a kénnel kezelt föld jobb termést ad.

11. *Az alkoholt* (spiritus). Jó eredménnyel alkalmazzák a levéltetvek (hamuféreg *Aphidae*) ellen, de nagyban való használatra nem alkalmas.

II. Poralaku rovarirtó szerek.

A poralaku rovarirtó szerek között, már t. i. a melyeket a gazdáknak ajánlottak, számos van, melyek úgy látszik csak örömvileg (mechanikailag) hatnak. Ha a rovarok légző

nyílásaiba hatol a por s azt eldugja, a bogár hamar megfullad.

Azon porok, melyek csak mechanikailag hatnak a következők: Sulphur precipitatum (leülepitett kénpor kéntejből.) Sulphur sublimatum (fellengített kénpor), a calcium superphosphat stb. Más poralaku testek valóban mérgező (toxikus) hatásuak, pl

1. *A Pyrethrumpor*, melynek hatékonysága kétségtelen, ha a por a növénynek valóban csak a virággömbjéből készült és nem állott sokáig raktárban, Sajnos, magas ára miatt a mezőgazdaságnan csak úgy lehet használni, ha folyadékokhoz adunk belőle.

2. *Árzenpor*. Amerikában gyakran használják. Főleg két alakjában: mint párisi zöld és londoni vörös (bibor). Az arzénsót rendszeren gipszszel, liszttel vagy fahamuval keverik.

A) Az említett arzenitek egyikéből 1 r. porrátört gipsz 100 rész. B) Arzenit 1 r., liszt 67 r., fahamu 33 r. C) Arzenit 1 r., gipsz 50 r., liszt 50 r.,

A porkeveréket vagy fujtatóval viszik rá vagy ritkaszövetű zsákba kötve rázzák a növényekre. Reggel korán kell dolgozni s olyan napokon, a mikor nem várunk szelet. A párisi zöldet inkább kedvelik.

Felemlítettük ugyan itt ezeket a rovarölő szereket, de használatba vételüket nem ajánlanók. És pedig azért nem, mert rendkívül vészélyesek az ilyen erős mérgek, nemcsak a növények beporozásával foglalkozó munkásokra, hanem az illető növényekből táplálkozó emberekre és állatokra nézve is, sőt a méhekre is, ezért Észak-Amerika Ontario államában el van tiltva a virágzó növények behintése párisi zöld porával.

3. *Kárbolsavval* kevert gipsz por állítólag jó eredménnyel használható a földi bolha ellen veteményes kertekben.

III. Gázalaku rovarirtó szerek.

Régóta használnak rovarölő gázokat többkevesebb eredménnyel.

Ismeretes, hogy a kénessavat gyakran alkalmazzák, főleg a *Pylalis* ellen szőlőkben. A vele kezelendő szőlőtőt leborítják s ezen boríték alatt égetik el a kén. A fejlődő kénessav természetesen sokkal hamarabb öli meg a szőlőn tanyázó bogarakat, semmint a szőlőnek ártalmára válna. Brocchi úr azonban kételkedik, hogy minden esetben oly hatásos volna volna, mert pl. mikor Duhamel és Tillet a kalászos növényekre oly kártékony *Alucita*-hernyók irtását tanulmányozta, tagadólagos (negatív) eredményt ért el. Sőt azt is mondják a kísérletezők, hogy olyan dobozban, melyben kén égettek el, az *Alucita*-hernyók bebábozták magukat s át is alakultak pillangókká.

Minden esetre jó megnyujtani a gáz behatásának idejét, ha kellő eredményt akarunk elérni. Pl. egy katonai raktárban a kétszersültet az *Ephestia* elutella pillangó hernyója támadta meg nagy mértékben. Kénessavat használtak ellenük és pedig a következő módon. Minden nyílását a raktárnak gondosan elzárták, a réseket papírral ragasztották be. Ezután bent kén égettek el. Rövid időn tömegesen hullottak le a pillangók a halál minden jelével. De mikor a helyiséget kiszellőztették legnagyobb részök magához tért. Hasonlót tapasztaltak a Termes lucifugus irtásánál is. A Termes lucifugus ugyanis déli Franciaország több részében vált alkalmatlanná.

Érdekes tapasztalatra jöttek a mérges gázokkal való bogárirtásoknál, hogy t. i. ha a levegő nagyon telítve van mérges gázokkal a bogarak hosszabbban bírnak ellentállani mintha kevésbé van gázokkal terhelve. Ezt a különösnek látszó jelenséget a következőleg lehet megfejteti. Ha egy bogarat mérges gázokkal erősen telített közegbe tesszük, a kellemetlen behatásra, mely nagyon erős rögtön bezárja légző nyílásait (stigmáit). A bogarak tudvalóvólag aránylag hosszú ideig képesek élni a légesőrendszerekben foglaltató levegőből. Míg a levegővel erősen felhígított gázt

gyorsabban beszívják, nem lévén oly erős a rossz hatás eleinte. *De ez a viselkedése a bogaraknak nem lehetséges minden mérges gázzal szemben.* Pl. a kéksavval (cyanhydrogén) szemben sem, oly gyorsan és erősen hat. A két gáz hatása is különböző, mert a kénessav az izmok összehuzására ingerel, míg a kéksav elernyeszti az izom működését.

Észak-Amerikában Coquillet alkalmazta először a cyanhydrogent a 80-as évek elején. A cyanhydrogént úgy állítják e célra elő hogy a cyankálium vizes oldatába kénsavat töltenek. Az így előállított gáz azonban a növényekre is károsan hat. Míg a száraz gáz Riley vizsgálatai szerint a növénynek nem árt, holott a bogarakra ép oly erős a hatása. Ezért a gázfejlesztő edényből kijövő gázt kénsavan vezetik keresztül. A kezelendő növényt olajjal átitatott tömött szövetből készült sátorral veszik körül.

Nagyban természetesen nem alkalmazható ez az eljárás, annál kevésbé lehet munkások kezére bizni oly rettenetes mérget, a milyen a cyankálium. Hanem specialis esetekben, pl. növényházakban lehet alkalmazni.

Láthatjuk az előadottakból, hogy a rovarirtás terén még a kezdeten is alig vagyunk túl és hogy eddigelő legtöbb figyelmet a folyékony rovarirtó szerek érdemelnek. A rovarirtó szerek alkalmazásánál irányadónak kell lenni annak is, hogy az emberre és házi állatainkra ne legyen veszélyes a növényen esetleg ott maradó anyag. (Dr. Brocchi az *Insectologie agricole*, 1896. No. 3. és 4.)

Dr. Balint Sándor.

KISSEBB SZAKKÖZLEMÉNYEK.

Zsizsik ellen. Sok évtizede, hogy gazdálkodással foglalkozom. E hosszú idő alatt tapasztaltam, hogy a borsó-zsizsik nevű kellemetlen bogártól hogyan kell szabadulnunk. Egy pár szóban megírom. Vagy korai, vagy késői vetést alkalmazzunk, azaz: vagy márcziusban, vagy május utolsó felében vessünk. Első esetben a borsó-szem korábban keményedvén, a tojási időszakban már nem képes a bogár a szembe tojásával behatolni; második esetben pedig későre fejlődve ki a szem, azon időre már a bogár tojási ideje lejárt. *Probatum est.* (Közli: *Béldi Dénes.*)

Fehér bor színtelenítése. A sötétszínű fehér borok halványítására a tej kitünő szerül szolgálhat, mely szer e mellett a bort esetleges mellékizétől is megszabadítja. E célból 1—1 hektoliter borba 1 liter lefőlözött friss és egészséges tej veendő, mely a borral épen egy, mint a többi derítőszerek, jól összekeverendő és azután az illető hordóba töltendő. A megtisztított bor azután az üledékről mihamarabb lefejtendő.

IRODALMI SZEMLE.

Hazai lapokból.

A „*Gazd. Lapok*” 4. számában Neumann H. *A kancza korai fedezetéséről* azt írja, hogy több évi tapasztalata arról győzte meg, hogy sokkal czélszerűbb, ha a kancza decemberbeu vagy januárban ellik meg, mint később, tavasz felé. Előnyei: hogy ekkor az anya jobban kimélhető, a csikó is tavaszig sokat fejlődik; elválasztásakor inkább ráérünk utána nézni s zöld takarmány elég áll rendelkezésére. Indítványozza, hogy a m. kormány kéressék fel, hogy az állami méneket már januárius első napjaiban fedezetésre felállítsassa.

Knap S. ajánlja rövid cikkében a *zöldtrágya* helyett a nedves here vagy luczerna bezsombolyozását s azon ökrök hizlalását, mely a legjobb nyári hizlaló takarmány. — Ordódy L. is ezen a nézeten van, de fentartja előbbi állítását, hogy ha kevés a trágyánk s sovány a földünk, zöldtrágyával segíthetünk hamarosan magunkon. R.

Magyar é- nyugati fajtájú tinók hizlalásának eredménye. A „Magyar Gazdák Lapja“ f. évi 1-ső számában részletes számadatokat közöl Merza Márton egy hizlalási kísérlet eredményéről. Öt év előtt 25 nyugati és 25 magyar-erdélyi fajtájú tinót vett, melyeket egyenlő viszonyok között egyformán takarmányozott és a következő eredményt kapta:

A borjuk beállítási súlya a magyar fajtánál 178 klg., a nyugati fajtánál 243 klg. volt. Vételára kilogrammonként mindegyiknek 26 krajczárba került.

Két évi tartás után a nyugati fajuaknál folytonosan kedvezőbb súlygyarapodás mellett a következő volt az eredmény: Vétellárral együtt került egy magyar tinó 102 frt 54 krba, vagyis klgammja 34 krajczárba; a nyugatiak pedig 119 frt 44 krba, vagyis klgammmonként 27 krba kerültek.

Miután pedig ekkorra a nyugati tinók teljesen kifejlődtek, hizlalásra állítottak be, mely hat hónap alatt darabonként 60 frt költséggel befejeztetett. A meghizlalt állatok átlag súlya 654 klg. volt; mint ilyenek eladattak 33 krajczárért 10% levonással. Átlag befolyt egy darabért 194 frt 24 kr. és így maradt az uradalomnak a 3½ éves nyugati borjuk darabján 14 frt 80 krajczár tiszta haszna.

A magyar fajtájú tinók, mint fejletlenek még egy évig tartattak és ekkor 10 darab eladatott közülök igavonásra páronként 330 forintért, 15 darab pedig szintén 6 hónapig hizlaltatott. A hizlalás befejeztével a tinók átlagos súlya 519 klg. volt és ezen állapotukban adattak el 29 krért 10% levonással. Átlag befolyt egy drb. 5 éves hizott magyar tinóért 135 frt 46 kr., vagyis 15 drbért összesen 2031 frt 90 krt. Ehhez hozzá adva a 10 darabért kapott 1650 frtot, a 25 drb magyar tinó után a bevétel összesen 3681 frt 90 kr. volt.

Ezek szerint a magyar fajta tinó az uradalomnak 5 éves korig átlag darabonként 154 frt 14 krba került, a veszteség tehát darabonként 6 frt 80 kr. volt.

A megejtett tartási és hizlalási kísérletből tehát az volna a tanulság, hogy a magyar fajta szarvasmarha tenyésztése csak olyan gazdának való, ki nem hust akar termelni, hanem inkább arra törekszik, hogy igénytelen edzett igás marhája legyen.

Mi úgy hisszük, hogy ezt a kérdést számos adatok és tüzetes kísérletek egybevetelével lehet majd eldönteni, minélfogva erre a tárgyra még hamarosan visszatérünk.

(=.)

A „Köztelek“ 7. számában S. Somogyi F. *Nézetek a jégkárak elleni általános kötelező állami biztosításról* cz. alatt elítéli a biztosító-társaságok drága díjtételeit s a kötelező állami biztosítás eszméjét veti fel s egy számítást is tesz a díjtételekre nézve, a mely szerint esnék 1 hold őszi vetésre 97 krajczár s 1 hold tavaszi vetésre 58 kr., mely alacsony díjak fedezését a kigazda is megbírná.

A felvetett eszme a legmelegebb felkarolást érdemli meg.

A „Magyar Gazdák Lapja“ 3. számában Szabó J. az új m. kir. gyapjuminósító intézetet mutatja be, mely jó szolgálatot van hivatva tenni a gyapjueladással foglalkozó gazdáknak. Ez intézetben meghatározzák, hogy mennyi a beküldött mustrában a tiszta gyapjuanyag. Ezelőtt a gyapjuárverési intézmény létesítését hozták létre a kormány támogatásával; mely szintén bevált, alkalmul szolgálván vevők és eladók találkozására s az árak kiegyenlítésére.

A „Gyümölcskertész“ 2. számában Nagel S. *Tapasztalataim a szőlőtrágyázás körül* cz. alatt közöl kimerítő s szakszerű cikket. Leírja a szőlő különböző trágyázási módját, kimutatja a szőlő fogyasztását a fő tápanyagokra nézve s végül ama tanácsot adja, hogy a szőlő levelét s vesszejét s a törkölyt is adjuk vissza a talajnak trágyában s akkor nem mutatkozik veszteség csak mészből, ezt pedig pótolni lehet gipsz hozzáadása által.

Istálló-trágyát egy évre 1 kat. holdon 10 másztát számít; 4—5 évi időközökben tehát 40—50 q. istállótrágyára van szükség.

R.

Az „Állategészség“ című havi folyóirat-rólóiratról, mely Budapesten dr. Rátz István állatorvos-akadémiai ny. rendes tanár szerkesztésében most már III. évfolyamban jelenik meg, lapuhkban még nem volt szó, ezután azonban lapszemle rovatunkban rendszeresen ismertetni fogjuk a folyóirat tartalmát olvasóinkkal, mivel úgy vagyunk meggyőződve, hogy ezzel nemcsak olvasóinknak teszünk jó szolgálatot, hanem az állategészségügyi és állattenyésztési ismeretek terjesztése körül is lépést tartunk a korrallal.

A folyóirat nagy octáv alakban 3—4 ivnyi terjedelemben, díszes és tiszta nyomással havonként egyszer, a hónap első napján jelenik meg, gazdag, válogatott és a gazdákra nézve mindig érdekes és hasznos tudnivalókkal. Egészen a gazdáknak van szánva és előfizetési ára is úgy van megszabva (egy évre 6 korona), hogy a legszerényebb viszonyok között élő gazda és gazdatiszt is hozzá juthasson.

Ma, mikor az állattenyésztés terén oly rohamos a fejlődés és annyi égető kérdés vár tüzetes megbeszélésre, gyors megoldásra; mikor azt szeretnénk, hogy minden gazda világosan lássa feladatait és készségesen, öntudatosan jöjjön segítségére az állategészségügyi rendszert pontos és lelkiismeretes végrehajtásán fáradozó hatóságoknak: lehetetlen azon óhajtasunknak nyilvánítása elől kitérni, hogy az „Állategészség“ lapjait minél többen forgassuk. Nem volna ennek szabad hiányozni egyetlen község és nagyobb uradalom asztaláról sem, mert a mit nyújt, a mivel megismerttet bennünket, annak okos felhasználása, alkalmazása és megtartása utján sokszorosan visszatérül az a néhány fillér, melybe a lap megszerzése kerül.

Hogy mult évi számai, milyen gazdag és közérdekű tartalommal jelentek meg, arról egyelőre csak a főbb cikkek czimeinek felmentése utján nyujtok tájékoztatást, de lehet, hogy mutatóul lapunk hasábjain is bemutatunk majd néhányat belőlük. A főbb cikkek tartalomjegyzéke ez: „A tüdőférgességről“. — „A lépfenés talaj fertőző képessége“. — „A szurcsap és kezelése“. — „A vérsavó gyógy mód jelentősége“. — „A belső tenyésztés“. — „Az állategészségügyi szakszolgálat“. — „Házi állataink takarmányozása“. — „Az immunitásról“. — „Házi állatainkon gyakrabban előforduló mérgezések“. — „A védőoltások és a sertéspestis“. — „A legelőről“. — „Az istálló-ról“. — „A hörgősség gyógyítása operációval“. — „A metelykór“. — „A bécsi jubileumi kiállítás“. — „Gyász a majorban“. — „A charmoise-fajta juhról“. — „A lovak bokázásáról“. — „A nyirrothadásról“. — „Az állati hullák megsemmisítéséről“. — „Mikor itassuk lovainkat“. — „A lovak mirigykórjáról“. — „A tuberkulinról és a szarvasmarhák gümőkórjának irtásáról“. — „A takarmányérték meghatározásáról“. — „A vérkeringésről“. — „A betegségek okairól és tüneteiről“. — „Az állatok bőrének ápolásáról és a bőrbetegségekről“. — „A serczegő üszökről“. — „Az egészségről“. — „A terméketlenség gazdasági okai“.

Ezek csak a főbb cikkek, melyeket sok apróbb érdekes közlemény egészít ki, mind olyanok, a melyekből a tanulni vágyó gazda hasznosan gyarapíthatja tudása tárházát.

Különbö az elsorolt cikkek czimeiből megítélheti mindenki, hogy mit nyújt ez a hézagpótló folyóirat olvasóinak; mi jövő számunkban megkezdjük az ideai évfolyam részletes ismertetését is.

(=.)

A „Baromfiak“ f. évi 1. száma vezércikében Szalay Alix értekezik a fajbaromfi csere kiosztásról, s azon nézetének ad kifejezést, hogy mivel égalji és terepviszonyaink igen előnyösek a szárnyasok tenyésztésére, ezen állattenyésztési ágának helyes irányba való terelése meg fogja teremteni a szegény embe-

rek számára az olcsó hustáplálékot és az olcsóbb zsirt. A népnek a baromfitenyésztés régi módszerétől való elszoktatását és az okoszerű baromfitenyésztéssel való megismertetését a legkönnyebben és legegyszerűbben élő példával lehetne keresztülni.

Sokat használna, ha a pap, jegyző, tanító vagy más népszerű egyén foglalkozna községenként sikeres baromfitenyésztéssel, de igazán célra vezető az lenne, ha minél többen nyernének a földmivesek közül a létesítendő baromfitenyésztési szakiskolában kiképzetetést. Végre felhívja a gazdaközönseget, hogy munkáljunk egyesült erővel közre, hogy a baromfi köztenyésztés a megkezdett új irányban haladjon, ez által hazánkban mennél nagyobb lendületet nyerjen.

D. B.

Uj közgazdasági folyóirat.

„Magyar közgazdasági értesítő“ czimmel báró Daniel Ernő kereskedelemügyi miniszter kezdeményezéséből és megbízásából új közgazdasági folyóirat indult meg. Célja kettős; egyrészt, hogy a nagyközönseget, a mely a közgazdasági viszonyok fejlődését eddigelé kevésbé kísérte figyelemmel, e viszonyokkal, valamint a közgazdasági élet minden ágában előfordult fontosabb mozzanatokkal megismertesse. A másik, nem kevésbé fontos cél, a melyet az új folyóirat maga elé kitűz, hogy hazai viszonyaink és a tényleges állapotok felől a külföldi közönseget és szakköröket is tájékoztassa. Ezért német és francia nyelven is megjelenik. A folyóiratot Sztéryni József min. osztálytanácsos szerkeszti.

EGYLETI ÉLET.

Az „E. G. E.“ és a borhamisítások.

Az E. G. E. a földmívelésügyi miniszterhez a napokban a következő nagyfontosságú felterjesztést intézte:

„Nagyméltóságú Miniszter Ur! Kegyelmes Urunk! A mesterséges borok készítésének és azok forgalomba hozatalának tilalmazásáról szóló 1893. évi XXIII. t. czikk eddigi eredményeinek mérlegelése, valamint a legutóbb nagy számban felmerült köztudomásu borhamisítási esetek — egyletünket a következő tiszteletteljes felterjesztés-, illetve javaslat benyújtására indították:

Elismerve a nevezett törvény intenciójának helyességét, szükségét látjuk annak, hogy a törvény végrehajtása és könnyebb alkalmazhatósága érdekében egy új, módosított végrehajtási rendelet kibocsátása által pótolassanak mindazon hiányok, melyek az eddigi kevés siker okaiul szolgáltak, nevezetesen:

1. Neveztessek ki megfelelő tiszteletdíj, vagy fizetés mellett a tekintélyesebb bortermelők közül minden borellenőrző bizottság területére — a szükséghez képest — egy vagy több *borbiztos*.

2. A borbiztos kötelessége legyen: keletének borkereskedőit és termelőit időnként felkeresni, készletüket megsemmisíteni s ha gyanuja támad a borok valódisága felől, azokból hiteles lepecsételt mintákat venni s azokat további eljárás végett a borellenőrző bizottsághoz haladéktalanul áttenni.

3. Jogositva legyen bármely borkészletet, sőt a borkereskedők könnyvezetését is megvizsgálni és e végre hatósági segítyt igénybe venni.

4. Vasuti állomásokon a borszállítványokat megvizsgálni és a borszállítványokra vonatkozó adatokba betekinteni.

5. Ezen célokból a borbiztos, mint állami tisztviselő: felesketendő és hivatalos igazolvánnyal látandó el.

6. Az összes borbiztosok működésének ellenőrzésére és élénkítése céljából neveztesék ki: egy országos-, vagy több, országrészenkénti főfelügyelő, kiknek kötelességök legyen időnként a vidék egyes azt igénylő részeit beutazni és utjaikon szerzett tapasztalataikat, valamint az egyes vidéki biztosoktól egybegyűjtött adatokat feldolgozván, évenként egy kimerítő jelentésben az állapotokról és esetleg a termés és borkereskedés adatairól is beszámolni.

Minden borkereskedő és elárusító köteleztessék oly könyvvezetést folytatni, melyből — hiteles okmánnyal támogatva — könnyen megállapíthatók legyenek a következő kérdések:

a) kiktől, mikor, mennyit és mily áron vásárolt?

b) kiknek, mikor, mennyit és mennyiért adott el?

c) mennyi a készlete?

Indokolás:

Az idézett törvény 10. § a értelmében: „Ha . . . a kihágások elkövetése tekintetében alapos gyanu támad, vagy az irányban teljesen megbízható feljelentés tétetik, a vizsgálattal megbízott és a 7. §. szerint az eljárásra hivatott hatósági közegek az illető borból mintákat kötelesek venni . . . stb.“

Az 1897-ben kiadott 53,850. számú kereskedelmi miniszteri végrehajtási rendelet 30. §-a szerint pedig: „A borellenőrző bizottságok feladata a borforgalomnak az 1893. XXIII. t.-cikk szempontjából való mrgfigyelése, az elkövetett kihágások tekintetében az illetékes hatóságok, valamint az idézett törvénybe ütköző kihágások által jogaikban sértett érdekkörök nyomra-vezetése s a kihágások kiderítésére irányuló eljárásuk megkönnyítése.“

Az itt idézett törvényi, illetve végr. rendeleti szövegekben foglalt követelmények megvalósítása nagyon nehézkes és lassu, mert:

a) Teljesen megbízható feljelentés — az eddigi tapasztalatok szerint — csak a legkritikább esetekben tétetik.

b) Egy bizottságnak, mely különben is mind tiszteletbeli és díjazatlan megbizással bíró tagokból áll, működése teljesen kizárja ugy a gyorsaságot, mint a diszkrecziót, a mely két feltétel épen ilyen célú eljárásokhoz első sorban kívántatik meg.

Nélkülözzük tehát épen azokat a szerveket, melyek a gyors és megbízható hiteles mintavételt volnának hivatva eszközölni.

Ezen hiányokon segítene a borbiztosok intézménye.

Hogy a közönség felesleges zaklatásoknak ne legyen kitéve, az az alkotandó szolgálati utasítás keretében volna biztosítható.

Nagyméltóságú Miniszter Ur! Kegyelmes Urunk! Hazánk bortermelésének megmentésére évtizedek óta s különösen az

utóbbi években — igen üdvös eredménnyel — milliókat áldoz kormányzatunk. És ime most, mikor már-már ott állunk, hogy rövid pár év alatt productionk a régi filloxa invasió előtti arányokat eléri s mielőbb felül is mulja — a nagy arányban megindult és enyhe üldözéssel ki nem irtható mesterséges borgyártás: az értékesítés lehetőségét teszi mindinkább kétségessé, megcsappantván ez által gazdaközönségünknek a szőlők felújítása iránt immár oly szép lendületet vett — kedvét is.

Gyors intézkedésre és megfelelő áldozatokra van szükség, Kegyelmes Urunk, e termelési ág megmentése céljából, mert a jelen állapotok erélyes orvoslása nélkül — nem szólva a közegészségügyre gyakorolt káros befolyásokról — borértékesítésünk és bortermelésünk pár év alatt nagyobb hanyatlást fog mutatni, mint annak idején a filloxa fellépte után.

Tiszteletteljes felterjesztésünk kegyes figyelembe vételét kérve és e kérdés további tárgyalására is szolgálatainkat felajánlva — vagyunk Kolozsvár, 1899. jan. 24. Nagyméltóságodnak alázatos tisztelői: Szabó József egyleti elnök. Tokaji László egyleti titkár.

Az „E. G. E.“ a január havi rendes választmányi ülése 24-én, kedden délután tartott meg.

Elnökölt: Cs. Szabó József e. elnök.

Előadott: Tokaji László e. titkár.

Jelen voltak: Tóth Zsigmond, Tulogy Soma, Réti János, Nagy Dezső, Jakab László, Nagy Lajos, Csermák János pénztárnok, Szabó Samu, Dr. Szentkirályi Ákos és Eöry Tivadar ig. vál. tagok.

A földm. miniszter értesítése a Budapesti felállított gyapjuminósító intézetre vonatkozólag, (lapunkban már közöltetett) örvendtes tudásúl vétetett.

Vizakna város vásárrendtartási szabályrendeletének tervezete a kolozsvári keresk. és iparkamara erre vonatkozó véleményével együtt — a földm. miniszter által véleményadás végett leküldetvén, az igazgató-választmány a gazdaközönség érdekei szempontjából kívánatosnak tartja, hogy a szabályrendelet tervezet azon §§-ai, melyek a gabona szedő kereskedők megbízottainak eljárását általában és az eladókkal szemben bizonyos ellenőrzés alá veszik s melyeknek kihagyását a ker. és iparkamara felterjesztésében javasolja — változtatlanul meghagyassanak s ilyen értelmű telterjesztés intézésével az elnökséget megbizza.

A keresk. miniszternek az erőtakarományok 10%-os kedvezményes vasúti szállítására (májusig) vonatkozó leirata tudásúl vétetett.

A »Kozma Ferencz Emléke« című díszemlékmű az ig. vál. tagok között kiosztatott.

Az udvarhelymegyei mezőgazd. bizottság kérésére, az általa február 28-án rendezendő sz.-keresztúri bika- és üsző-kiállítás díjainak részbeni fedezetére segélyül az igazg. választmány 100 frtot szavazott meg.

A gyulai újon alakult iparos-egylet kérésére — könyvtára részére — az egylet irod. szakosztályának összes kiadványából, 1 1 példánynak ingyen való megküldése engedélyeztetett

Az »Erdélyrészi Méhész-Egylet« kérése folytán az egylet részére, az 1898-ik évre, 100 frt segélyt szavazott meg a választmány.

Az 1890-ben gazdák részére törvényileg biztosított adómentes szesz beszerzési jog, az 1898. évi XVI. t.-cz. által megszüntetettvén, az ig. választmány ezen — a mezőgazd. munkálatok idején igen fontos — kedvezmény

ujból való kérelmezését s e kérelem támogatására a társegyetek felkérését — elhatározta.

Az irodalmi szakosztály költségei tedezésére előlegül 1000 frtot szavazott meg az ig. választmány.

Uj tagokul bejelentettek: Egán Ede és Ferenczy Dezső rendes és Székelyhidy Viktor évdíjas tagok.

KORMÁNYINTÉZKEDÉSEK.

Egy éves méncsikók vásárlása. Felhivom mindazon tenyésztőket, kiknek birtokában legalább is négy jó származású, erős csontu, szabályos testalkatu, saját nevelésű egy éves méncsikó van s azokat az államnak eladni kívánják, hogy ebbeli szándékukat, a helynek és utolsó postájának, a hol a csikók állanak, valamint a csikók származásának, magasságának, színének és árának pontos megjelölésével a földmívelésügyi m. kir. ministeriumhoz benyújtandó s 50 krajczáros bélyeggel ellátott írásbeli nyilatkozatban legkésőbb 1899. évi február hó 1-ig bejelenteni sziveskedjék, mivel az ezen határidőn túl érkező bejelentések figyelembe vétetni nem fognak. Budapest, 1899. évi január hó. Földmívelésügyi m. kir. miniszter.

VEGYES KÖZLEMÉNYEK.

— Személyi hírek. A földmívelésügyi miniszter Csérer Lajos komlótermelési szaktanárt eddigi állomásáról Segesvárról félévi helyettesítés céljából márcz. 1-től a kassai gazd. tanintézet növénytermelési tanszékére helyezte át. Csérer új beosztásában is foglalkozik komlótermelési ügyekkel s mindenkor rendelkezésére áll a gazdaközönségnek. Vándor előadások tartatnak még e télen Torontálban s Vas megyében, de bárhova kiszáll, ha eziránt a gazdasági faktorok felszólítják. — A földmívelésügyi m. kir. miniszter Biró Károly ker. állami állatorvost Tordáról Marosvásárhelyre, az ottani állatorvosi kerületbe. — Renneczéder Lajos állami állatorvost Zilahra ker. állami állatorvosi minőségben; — Oberhoffer József kerületi állami állatorvost Zilahról Csikgyimesre az ottani belépő állomáshoz, vezetői minőségben; — Zecha Nándor ker. állami állatorvost Déváról Nagyszébenbe, állami állatorvosi kerületbe; — Kanta Jenő állami állatorvost Dicső-Szent-Mártonból Dévára, állami állatorvosi kerületbe; — Kalina Tódor kerületi állami állatorvost Nagy-Szebenből a vöröstoronyi belépő állomáshoz vezetői minőségben; — Berrár Antal ker. állami állatorvost Bereszászról Tordára, állami állatorvosi kerületbe; — és Papp János állami állatorvost, a csikgyimesi belépő állomás vezetőjét, Dicső-Szent-Mártonba, az ottani állatorvosi kerületbe helyezte át. — Pásztor Sándor m.-bogáti lakost a m.-ludasi járásra a gazd. tudósítói tiszttel bizta meg.

— Halálozások. Sz. Elekes Mihály, az „E. G. E.“ alapító tagja, Sárdon e hó 18-án meghalt — V. Groisz Gusztáv, Kolozsvár város o. gy. képviselője Budapesten e hó 21-én elhunyt. Közgazdasági életünk egy tevékeny hasznos polgárát veszítette el ő benne. Béke poraikra!

— Tenyészállat szállítási kedvezmények. A tenyészszarvasmarhák, tenyészsertések, tenyészjuhok és tenyészbaromfiaknak kedvezményes, mintegy felényivel olcsóbb vasuti szállítására „szállítási igazolvány“-ok állnak az állattenyésztési kerületi felügyelőségeknel rendelkezésre (Kolozsvárt: Tulogy Soma, Segesvárt: Szász István és N.-Szebenbe: Lickl József áll. teny. felügyelőknél), melyek szóbeli vagy egy koronás bélyeggel ellátott írásos megkeresésre azonnal kiszolgáltathatnak akkor: 1. Ha a szállítani kívánt tenyészállatok fajta megfelelően helyre nézve megállapított köztenyésztési iránynak a hova a tenyészállatok szállítandók. 2. Ha a szállítási igazol-

ványok kitöltésére szükséges következő adatok közöltetnek a felügyelőséggel: *a feladó és átvevő neve, az elszállítandó tenyészállatok (bika, tehén, sertés, kan és kocza, kos, anyajuh stb.) darab száma, a rakodó és leadó vasút állomás neve.*

— Magyarország a párisi világkiállításon. A párisi kiállítás fáradhatatlan magyar kormánybiztosa, Lukács Béla, a Fővárosi Iparoskörben e hó 19-én igen érdekes felolvasásban részletesen ismertette Magyarország részvételét. A felolvasásból teljes képe domborodott ki a leendő magyar pavillonnak s ebből azt a megnyugtatót merithetjük, hogy a nemzetek versenyében a magyar gazdasági és culturalis élet méltóan lesz képviselve. A magyar pavillon az angolok szomszédságában lesz s úgy, mint az 1896-iki, történeti és nemzeti jelleggel bír, a mit a kiállítási igazgatóság is megkövetelt. A magyar pavillon Magyarország ezeréves fejlődését symbolisálja, úgy, hogy a meglevő hazai műemlékek részleteit reprodukálja, így lesz benne lovagterem, kápolna, egy régi főúri kincstár, stilszerű történeti hűségű berendezésével. Az irodalom és a közoktatás csoportjában a magyar motívumokkal diszitett bejárattól több ut vezet a magyar területhez. A magyar pavillon közepén lesz a Jókai-szoba, mellette lesz a magyar egyetemek kiállítása, a magyar művészet, műipárszákok és a horvát közoktatás osztálya stb. A gépgyártás csoportjában nagy objectumokat állítottunk ki: például egy 1000 lóerejű gőzgépet és dinamot. A mérnöki tudományok csoportjában lesz az Államvasutak kiállítása a Ferencz József földalatti vasut, fővárosunk e nevezetes speciálitásának egy részlete, a járművek kiállításában pedig a vincennei erdőben egy luxusvonal és egy tehervonat, A mezőgazdaság és az élelmezési csoport együtt van; a fűton modernisált székelly famotívumokat alkalmaztak diszitésül; a főbejárattal szemben állattenyésztésünk legszébb fajait, továbbá a bort, a malom, ezüskor, szesz- és söripart mutatjuk be; jött kap helyet a mezőgazdasági szakoktatás és a mezőgazdasági gépipar is. Hazánk mezőgazdasága ezen a külföldi kiállításon minden eddiginél méltóbban lesz bemutatva. — (M. N.)

— A kopár vízmosásos területeken teljesített erdősítések állami segélyezése. A földmivelésügyi m. kir. minister, úgy mint az előző évkben, ama szegényebb sorsu birtokosokat, kik a közigazdasági érdekből befásítandó kopár és vízmosásos területeken a folyó év folyamán önként, tehát az erdősítésnek az 1879. XXXI. t. cz. 165. §-a alapján való elrendelése előtt is sikerrel erdősítettek, állami segélyben részesítette s a teljesített erdősítések közigazdasági értékéhez és fontosságához, valamint a tényleg felmerült költségek nagyságához képest 622 birtokos részére. 3842 k. holdnyi kopár és vízmosásos terület beerdősítéseért 27,277 forint pénzsegélyt osztott ki. Egybevetve ezeket az adatokat az előző év adataival — melyek szerint az 1896-ik évben 107, az 1897-ik évben pedig 382 birtokos vállalkozott hasonló erdősítési mivelet teljesítésére — kitűnik, hogy a kopár és vízmosásos területek beerdősítése évről-évre örvendetesebb lendületet nyer és hogy a szegényebb sorsu birtokosoknak állami pénzsegélyben való részesítése a kopár területek beerdősítését hathatósan előmozdítja.

— A kereskedelmi kamarák évi jelentései. A kereskedelmi minister rendeletben intézkedett, hogy a kamarák szüntessék be eddig divó terjedelmes kötetes jelentéseiket és e helyett az illető kerület gazdasági viszonyait általánosságban jellemző 3-4 ives jelentéseket terjesszenek a ministeriumhoz, mely e jelentéseket egy kötetbe összefoglalva adja ki és a kamaráknak megfelelő számú példányt bocsát rendelkezésre. Ezt a reformot már az 1898. évre rendelte el és a kamarák rövid jelentéseit február hó 15-ig kéri be, míg az összesített jelentés április hó 15-én fog meg-

jelenni. A nagy jelentések megszüntével a kamarák sok munkát és költséget takarítanak meg, melyet egyéb téren használhatnak fel.

KÖZGAZDASÁG, ÜZLET, FORGALOM.

Szemle.

(ff.) Általában *nehéz pénzviszonyokkal* küzdünk, mikor a tőkének minden vállalkozási kedve elmegy. Még az ex-lex is sulyosbitja a helyzetet, s legjobb esetben is hónapokig eltarthat a nyomasztó p. ü. helyzet.

*

Egy *vashordó-gyár* alakulása van közelebbi kilátásban, mely kőolaj és más fajta kenő és égő olajok kereskedelmi forgalmában sok változással és a fogyasztóra számba mehető előnyökkel járna. Elpárologás, zuzódás, szivárgás stbi utján való veszteség nagyon csökkenne a tara praecisebb sulyban jelentkezve biztosabb nettó mennyiségeket szállítanának a gyárak, főként a tűzveszély csökkentésében volna még előnyös. Érdekes, hogy az országban a mai forgalom alapján ca. 600,000 db. ilyen vas hordóra volna szükség, a mi dbkint 10 irrtalszámítva 6 millió forint befektetésével járna. Egy ily hordó 5—8 évig tartana; egy előre bérért gondolja a keletkező vállalat a gyáraknak felajánlani a vashordókat. A mostani olaj és kőolaj fahordók többnyire Amerikából kerülnek be.

*

Gazdáinkra nézve fontos, hogy a *jelzőpapírok* a legjobbak is csak nehezen és kisebb mennyiségben találunk elhelyezkedésre, ebből folyik, hogy legsolidabb járadék hitellel foglalkozó intézeteinknél is nehezebb ma pénzhez jutni, mint 10 éven belül bármikor volt. Szaporodnak is a nagy hangu közvetítők — becsapó állomások — és kétségen kívül sok szorult gazda keserves csalódással, még évek multán is érezni fogja a mai pénzszűk állapot nehézségeit.

*

Érdekes, hogy az 1898. évben Magyarországon 271 *új szövetkezet* alakult. Ebből hitelszövetkezet 182, fogyasztási és gazdasági 73, termelési és értékesítési 4, tejszövetkezet: 12. Sajátságos nemét képezik a szövetkezeteknek a szász mezőgazdasági és kereskedelmi társaságok, melyekből 1898-ban öt új létesült, korlátlan felelősségűek és szolid munkásságra támaszkodnak. Jó volna közelebbit tudni a Brassóban 1898-ban létrehozott Barczasági szász gazdák termelő és értékesítő vállalkozása első évi eredményei és szervezete felől. Gyakorlatias, aprólékosságig menő részletességgel dolgoznak a szászok, sokat kellene tőlük eltanulnunk. Az eszme termelés meddő foglalkozásai helyett a ferasztóbb tanulmányok és jól átplántált apróbb szervezkedésektől értékesebb eredményeket várhatnánk.

*

Érdekes kiállítás lesz a bpesti iparszarnokban a f. év tavaszán. *Acetylen kiállítás.* Az új világító anyag érdekében mult évben Berlinben volt az első nemzetközi acetylen és carbid congressus és bemutató, a második ilyen Budapesten lesz.

*

A világítás fejlődése terén egy érdekes külföldi hír szerint Auer nem régen egy kiváló értékű korszakos új lámpát talált fel és szabadalmát a bécsi Auer-társaságnak adta el, 2 millió forintért. Az izzófényű világításnak óriási föllendülését várták e találmánytól, mely „ozmium“-mal itatott fonalra vonatkozik, rendkívül fényes és ez által olcsóbb világítást ad.

A tudományos szempontból elég remek sikerű találmány gyakorlati értéke körül azonban az a nagy baj mutatkozik, hogy a rentábilis elterjedés számítása szerinti évenkénti 4000 font ozmium szükséglettel szemben a világ évi ozmium termelése 250 fonton tul nehezen lesz fokozható. Az ozmium termés állapotban nem igen fordul elő, inkább csak platiumhoz és iridiumhoz kötve. A világ évi platinum termelése ca. 6500 font a mellett 1½% ozmium, tehát 195 font nyerhető, iridiumból csak 140 font az évi termelés, melynél 40% azaz 56 font az ozmium. Így aligha örvendhet az új világítás dráge vevője nagy jövedelemnek,

*

Franciaországban Stenay és Montmedy vasuti állomások közt egy *motorikus közúti közlekedés* létesítésére adott engedélyt a Maardepartement präfektje. Ez sinek nélkül egy mozdony és 2—3 kocsi-ból kapcsolt vonatnak az állami és megyei közuton ca. 19 km. távra járó közlekedését célozza. Oránként 20 km. sebességgel fog e közútra tervezett motoros közlekedés járni. Személy és áruszállítást fog közvetíteni. A számítások szerint jó jövőt lehet neki jósolni, érdeklődéssel várják a mozdító motor és kocsik szerkesztését és az első közúti motoros gyors közlekedés megindulását. Persze kitűnő közutak kevés és mérsékelt emelkedés, sűrű lakosság élénk üzleti élet stb. kell hozzá első sorban. Nincs kizárva azonban, hogy rövid időn gyorsan fog elterjedni, hol a viszonyok alkalmasak lesznek.

Az „E. G.“ *közvetítő osztályánál* jelenleg előjegyezve van:

Kínálat:

1. „Race Horst“ zab 40—50 mm. Hl. sulya 50—54 kg. Rendelhető legalább 5 mm; ára q-ként: 7 frt 50 kr. Bőtermő, erdélyrészi termés. (F. F.)

2. Egy drb. frieslandi szép szopós borju, üsző. Ára 30 frt. (N. D.)

3. *Tavaszbúza* 200 q. mezősegi, jól bokrosodó fajta, Amerikából ezejött 8 évvel importált vetőmagból honosult. Kat. holdankint 10 q. termést ad. Eladó 5 q-nál nagyobb mennyiségekben à 11 frt (m.-záhi állomásról). (cs.)

Kereslet:

1. Paszuly, (gyalog), bőtermő; kívánat: 100 kg. (L.)

2. Takarmány árpa vetőmag, legjobb minőségű. Kiv.: 13 q. (P. D.)

Közelebbi tudnivalók: a kiadóhivatalban, hol a minták is megnézhetők.

Megbizó levelekhez 5 drb., tudakozódásokhoz 2 drb. levélbélyeg csatolását kérjük.

A pénzpiac helyzete A pénzviszonyok mindenfelé javulóban vannak. A múlt héten egymást követték a nagyobb centrumokon a hivatalos kamatlábszállítások és csakis a mi jegybankunk tartotta szükségesnek a magyar ráta fentartását.

Időjárás. Az időjárási helyzet oly szépen alakult át, hogy az Atlanti maximum az Északi tenger felett zárt alakot öltött és hogy Dél-Európában egy csekély depresszió fejlődött. Csapadék az Alpésekben jelentékeny mennyiség, továbbá Olasz- és Németországban kisebb mértékben Nyugaton általános lehűlés mutatkozik.

Hazánkban az idő ködös, vagy borult, a hőmérséklet keveset emelkedett, számottevő csapadék nem volt. Nálunk az idő enyhe volt, esténként ködös, kevés csapadékkal. Legutóbb kitisztult és fagy.

Jóslat: Északi szelekkel hűvösebb idő és az ország déli részén csapadék várható.

Hőmérséklet: Budapest 1.9, Ó-Gyalla +0.6, Szeged +2.1, Kolozsvár -1.0, Zágráb +0.3, Bécs +1, Berlin -, Páris -2.3, Róma +9.2, Szent-Pétervár -12.5, Konstantinápoly +6.7

Budapesti gabonatözsde.

Jan. 25.

Készárúizlet.

Buza. A hét elején mutatkozó szilárdabb hangulat, ma valamivel csendesebb lett. A malmok kereslete is vesztett élénkségéből jellemző, hogy egy budapesti malom valószínűleg lisztkészletének felszaporodása folytán jövő héten beszünteti az üzemet. A forgalom 16000 mmászára rugott, mely változatárakon kelt el.

Rosban közepminőségek teljesen el voltak hanyagolva, egy kis tétel legfinomabb áruért 8 frtot adtak Budapesten;

Árpa Szilárd. Jobb tiszta áru 7 frttól 7 frt 10 krig Bpesten, sörárpa 7 frtért Kassán adatott.

Tengeriben jelentékeny forgalom mellett, az irányzat szilárd volt. Bpesten 4 frt 70 kr

Zab élénk kereslet mellett szilárd volt.

Jan. 25-iki jegyzések:

buza bányási	78 kilos frt	10.25—10.30
" tiszavidéki	" " "	10.35—10.45
" bacsikai	" " "	10.45—10.50
rozs prima 70—72 kilos frt	8.5—8.10	
" másodrendű	" " "	7.95—8.—
árpa takarmány	" " "	6.10—6.40
" égetni való	" " "	6.70—7.50
" sörfőzésre való	" " "	7.70—8.50
zab	" " "	5.75—6.10
tengeri ó-bányási	" " "	5.55—5.60
" másnemű	" " "	5.50—5.55
köles	" " "	4.25—4.50

Ez idő szerint a buza, lanyha; rozs ártartó; tengeri árpa és zab szilárd irányzatú.

Határidőizlet.

Amerika ma ismét 1/4 centime áremelkedést jelzett, de miután az csak spekulatív vétetett kifolyása, nem lett figyelemre méltó. Az árak hanyatlottak, minek magyarázatáig abban kell keresni, hogy a fedezést nem forszírozta a kontramine annyira, mint az utóbbi napokban, míg eladó több akadt. A nyugati európai piacokról érkezett hírek sem igen biztatók. Ott is az amerikai emelkedést úgy látszik, csak futólágosnak tartják és nem követik. A francia piacokon ausztráliai és argentiniai ajánlatra hatnak nyomásztólal és meggátolják az árak javulását. Októberi új búzát a spekuláció ma ismét favorizálja és több benne a kereslet mint a kínálat.

Legjobban a tengeri tartja magát a készárúnak gyenge kínálata folytán.

25-diki zárlatok:

Buza márcziusra	9.59—9.60
" áprilire	9.42—9.43
Rózs márcziusra	7.96—7.97
Zab márcziusra	5.87—5.88
Tengeri májusra	4.85—4.86
Repcze szeptemberre	11.90—12.95

Budapesti értéktözsde.

1899. jan. 25-én.

Az előtözsde a változatlan külföldi jegyzésekre nyugodt hangulattal folyt le, csakis leszámítoló bank és rimamurányi vasmű-részvények 1 frttal emelkedtek. A forgalom csekély volt.

Utótözsde.

4 órai zárlatok maradt:

Osztrák hitelrészvény	359.50
Magyar hitelrészvény	393.30
Leszámitoló bank	264.—

Bécsi gabonatözsde.

A gabona- és terménytözsden az árjegyzések jan. 25-én a következők voltak:

Buza tavaszra frt	9.57—9.58
Rozs " "	8.19—8.20
Zab " "	6.17—6.18
Tengeri máj., jun. " "	5.16—5.18

Külföldi árutözsde.

Berlin, jan. 25. Buza eleinte lanyhult amerikai olcsóbb kínálatra, később szilárdult véleményvásárlásokra.
London, jan. 25. Buza bágyadt, valamennyi kereslet mellett, tengeri lanyhult.

Liverpool, jan. 25. Buza 5/8 pennyvel olcsóbb, tengeri 1/2 pennyvel olcsóbb.

Szeszüzet. Az üzlet irányzatgyengébb. Budapesten a nyersszesz 17.25 frt. pénz, 17.50 frt. áru. Bécsben a kontingentált készáru 17.70 frt. pénz, 18.20 frt. áru.

Állatvásár.

Kőbányai sertéspiacz. Január 25. Magyar elsőrendű: Öreg nehéz (páronként 400 kg. on felüli 45 1/2—46 kr. Közép (páronként 300—400 klg. sulyban) 45—46 kr. Fiatal nehéz (páronként 320 kilogrammon felüli sulyban) 48 1/2—49 krig. Fiatal közép (páronként 251—320 klg.) 47 1/2—48 krig. Fiatal könnyű (páronként 250 klg.ig terjedő sulyban) 47—48 kr. — A hizott sertés üzletirányzata kissé kellemesebb.

Budapesti sertés-konzum vásár. A ferencvárosi petroleum-rakodónál levő székes-fővárosi sertés-konzum vásár árjegyzése január 23-án. Készlet 417 db. Érkezett 989 drb, összes felhajtás 1406 darab, elszállított budapesti fogyasztásra 1034 darab, eladatlanul visszamaradt 324 darab. — **Napi árak:** 120—180 klg. sulyban 44—45. krig. 220—280 klg. sulyban 45—46 krig. 320—380 kg. sulyban 45—47 krig. Öreg nehéz 44—46 1/2 krig. Kivétel — kr. Malacok 40—13. A vásár hangulata élénk volt.

Budapesti borjuvásár. 1889. évi január hó 24-én. Felhajtott 223 darab szopós élő borju, 4 darab rugott élő borju, 71 darab belföldi, 42 darab galicizai, 71 darab bécsi öltött borju, bárány élő 80, öltött 60. A vásár lefolyása élénk.

Bécsi sertésvásár. Január 25. A st.-marxi központi vásárcsarnokban megtartott sertésvásáron bsjelentek 9074 parabol, ebből a vásár elején felhajtottak 3308 drb fiatal sertést, 5496 darab magyar hizott sertést, összesen: 8803 drbot Szilárd irányzat.

Jegyzések: kilogrammonként élő sulyban (a fogyasztási adót nem számítva) elsőrendű sertés 41—44 krajczáron, közepminőségű sertés 41—42 krajczáron, fiatal sertés 35—44 krajczáron.

Kolozsvári piac

Fölhozatal csak tengeriben volt nagyobb mennyiségben, az irányzat szilárdult, a csütörtöki (jan. 26-iki) hetivásáron a következő árakat jegyeztük föl:

Piaczi buza frt 8.70—8.80
Rozs fölhozatal semmi, különben mmászája frt 7.60 fizetik.

Árpa	frt	6—6.50
Zab	frt	5.30—5.80
Tengeri	frt	4.10—4.20
Bab fehér	frt	5.20

Lóherében az üzlet külföldön ellanyhult, ellenben belföldön az irányzat kezd szilárdulni.
Rostált lóherét 1898 évi termést 46—52 frtig vesznek szín mennyiség és tisztaság szerint.

Államilag olmozott lóhere 60—62 frt.

marbahun I. oszt. 1 kiló 52 kr.

" II. " " " — kr.

Szalonna ó " " " — frt.

" paprikás vagy füstölt 68 kr.

Zsír " " " 72 kr.

Tojás nagyobb 4 drb 10 kr.

" kisebb 9 drb 20 kr.

egy pár csirke 40—60 kr.

SZERKESZTŐI ÜZENETEK.

A „Sz. —”-nek. Elismerő szíves megemlékezéseért köszönetünket küldjük. Az egylet évdijs tagsági mérsékelt díja jövőre is 4 korona marad, melyért ingyen fog lapunk is az illető tagoknak megküldetni. Ennél kisebb tételt alkalmazni ez idők szerint alig lehet. Magának a lapnak előállítására is a mostani minőség és terjedelemben, több mint kétfélezer forint, azaz a másfélezer példány közel 7000 forint évi kiadást emészt föl. Ebből csupán a szellemi munka (írói tdijak stb.) másfélezer frtot igényel. — **Beküldött cikkeink** nagy száma, az aktuális közlemények felhalmozódása miatt — részben már kiszedve — kellett, hogy jelen számumból kimaradjon. Türelmet és elnézést kérünk emiatt munkatársainktól. Az előfizetőknek eddig egybegyűlt nagy tömege (?), sajnos, nemhogy nagyobb-, de még félekkora terjedelem nyújtására sem képesítette vállalatunkat...

Elsőrangú hazai gyártmány.

Pontos cím:

Első Magyar

Gazdasági Gépgyár

RÉSZVÉNY-TÁRSULAT

BUDAPEST.

Magyarország legnagyobb és egyedüli gazdasági gépgyára, mely a gazdálkodáshoz szükséges összes gazdasági gépeket gyártja.

Rendelések megtétele előtt kérjük minden szakbavágó kérdéssel bizalommal hozzánk fordulni. (33. II. 1. 26.)

Részletes árjegyzékkel

és szakszerű felvilágosítással díjmentesen szolgálunk.

Szecskavágók

Morzsolók

AZ ERDÉLYI GAZDASÁGI EGYLET TULAJDONA

LAPFELÜGYELŐ BIZOTTSÁG: Az irodalmi szakosztály elnöke: Br. BÁNYFY ERNŐ, alelnök: SZABÓ SÁMUEL, tagok: Br. FEILITZSCH ARTHUR, Dr. GIDÓFALVY ISTVÁN, GYÁRFÁS BENEDEK, KUSZKÓ ISTVÁN, LÉSZAI FERENCZ, Bárány MANNBERG SÁNDOR, TUBA LAJOS, TURCSÁNYI GYULA.

Felolós szerkesztő és kiadó:

TOKAJI LÁSZLÓ.

Társzerkesztő:

JAKAB LÁSZLÓ.

A kiadóhivatal vezetője:

MARSELEK FERENCZ.

Bányai Sámuel és fia Erdély legnagyobb női felöltők és szücsárak raktára.

KOLOZSVÁR, FŐTÉR.

(45. 4—5.)

A téli idény előrehaladottsága miatt a raktárunkon levő összes női felöltőket és szücsárakat tetemesen leszállított árbán árusítjuk.

Számos látogatást kérünk tisztelettel

Bányai Sámuel és Fia.

HIRDETÉSEK.

Eladó

vagy

haszonbérbe kiadó

Szolnok-Dobokavármegyében egy igen szép berendezésű 1874. kat. holdas

BIRTOK

teljes felszereléssel.

Egy telivér és félvér **ménes** és egy **fajgulya** külön is olcsón megvehető.

Bővebb felvilágosítást ad a Récze-kereszturi gazdaság, posta: Pánczélceah.

(55. 2—3.)

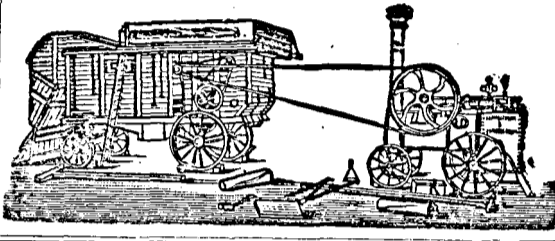

Legjobb gazdasági-, vetemény- és virágmagvak kaphatók

TAUFFER FERENCZ utódánál

KOLOZSVÁRT, BELKÖZÉP-UTCZA 5.
(40. 5—53.) Telefon: 201. sz.

Nagy raktár Gazdasági gépekből, Mc. Cormick-féle kaszáló és aratógépek, továbbá kerékpárok, villamos csengők és összes részei, gabona-zsákok stb. stb.

Haszonbér.

Özvegy gróf Esterházy Jánosné Háromszék-megyében, brassó—földvári vasuti állomástól 2, botfalui cukorgyártól 10 kilométer távolságra fekvő *hidvégi tagosított és árapataki tagosítás alatt levő birtoka*, jó karban levő *gazdasági épületekkel, kényelmes uri lakkkal, zsellér-házakkal*, az erdővidék—brassói megyei uton az Olt folyóján levő *vámos-hiddal* és a hidvégi s árapataki határon fekvő, egymással egybefüggő 1595 hold erdejének 14 évesnél idősebb fásrészeiben *legeltetéssel* 1899. április hó 1-től 6-12 évre **bérbe kiadó.**

Hidvégi birtok 537 hold, árapataki 20 hold; előbbiben levő szántók nagyrésze cukorrépa-termelésre használható.

Értekezhetni levél útján vagy személyesen **Tóth Zsigmonddal Kolozsvárt, Belkirály-utca 2. szám.** (48. 3—3.)

FISCHER PÉTER és Társa

cs. és kir. udvari szállítók

mű- és kötszer-gyárosok

BUDAPESTEN.

Raktár és gyár: IV. Kossuth Lajos-utca 6.

Ajánlják mindennemű *állatorvosi mű- és kötszerrel dúsan felszerelt raktárakat*, mely mindenféle újabb szerkezetű sebészi, szülész, bonczani, patkolástani és más állatgyógyászati célokra szükséges eszközöket tartalmaz.

1894. évi árjegyzéket kívánatra beküldünk.

Eszközök javítása és átalakítása is elvállaltatik. (7. 1—12.)

KNUTH KÁROLY

mérnök és gyáros.

Gyár és iroda:

BUDAPEST, VII. ker., Garay-u. 10.

Elvállal: központi-, víz-, lég- és gőzfűtések, légszusz- és vízvezetékek, csatornázások, szellőztetések, closették, szivattyúk, vízerőművi emelőgépek stb., nemkülönben kőszén-, olaj- és petroleum váladékból nyert gázok értékesítését célzó készülékek létesítését, városok, indóházak, nagyobb épületek és gyárak számára.

Tervek, költségvetések, jövedelmi előirányzatok gyorsan (58. 1—26.) készítettnek.

Legjobb minőségű kőgyáricsövek raktáron.

AZ „ADRIAI” Biztosító-Társulat

alapított 1838-ik évben.

* * * (41. 3—12.)

Vagyonbiztonsági tőkéje 42 millió forint.

* * *

A magyarországi igazgatóság intézője:

Br. PODMANICZKY FRIGYES.

* * *

E társulat, mely 60 éves fennállása óta 218 millió frtot fizetett ki károk fejében, biztosít a legjutányosabb feltételek mellett: tűz- és robbanási, valamint jégokozta károk ellen, továbbá az emberek életére, halál és elérési, valamint kiházasítási esetekre.

Erdélyrészi vezérképviselőség Kolozsvárt:

SZEKULA ÁKOS, Gr. TELEKI LÁSZLÓ,
vezérfelügyelő. vezérképviselőégi tanácsos.

Tüdőbetegségek

(chronikus katarrhusok és tüdősvadás)

GYÓGYÍTHATÓK

„Glandulen” használata által.

GLANDULEN a legjobb szer bármilyen nemű tüdőbetegségeknek. Bámulatos sikerek régebbi és előrehaladottabb tüdőbetegségeknek; bizonyítottan gyógyult betegek és hírneves orvosok által.

GLANDULEN a legbiztosabb ismert szer, minek segítségével a természet a testben gyógyítja a tüdőbetegségeket. — A szervezet Glandulen hiányával megbetegszik. Glandulen czélszerű használata fokozza a természetes gyógyulást.

GLANDULEN nem mesterséges uton előállított vegyi szer, melyeknek többnyire nem kívánt kellemtelen mellékhatásai vannak, teljesen ártalmatlan, huzamosabb használatnál is.

GLANDULEN előállítatik Dr. Hofmann utóda által Meerane (iS) vegyi gyárában egészséges állatoknak tüdőmirigyéből. Tabletákban, kellemes és alkalmas alak bevévésre. Minden egyes tabletta tartalmaz 0.25 Glandulen-nek megfelelő 0.05 besűrített mirigyanyagot és 0.20 izjavító tejezükrot.

GLANDULEN törvényileg védve és szabadalmazva van, utánzatoktól óvakodjék. — Változatlan alakban minden gyógyanyagot tartalmazó Glandulen kapható minden gyógyszerárban: 1 üveg 2 frt 75 kr. (100 drb.) és 1 frt 50 kr. (50 drb.) — Ott, hol nem kapható, forduljon a főraktárhoz:

Diana gyógyszerár, BUDAPEST,

Károly-körút 5. sz.

honnan kívánatra terjedelmes ismertetés és használati utasítás orvosoknak, valamint betegeknek bérmentve küldetnek.

(33. I. 1—2.)

A „Kolozsvári Népbank, mint Szövetkezet”

e hó végével második üzletévébe lép.

Szervezési céljának kitartó munkálásával, hézagpótló voltát, már az első év alatt, beigazolta

Az apróbb hitel kielégítése, a fillérenkénti tőkegyűjtés elősegítése és a tagok takarékbetétjeinek kedvező gyümölcsösztetése fogják ezental is kizárólagos céljait képezni.

A kezelési költségek rendkívüli csekély-sége folytán, az intézet abban a helyzetben van, hogy a betéteket tiszta 6%-kal gyümölcsösztetheti.

Üzletrész-jegyzések eszközölhetők mindennap d. 10—1 óráig, a hivatalos helyiségben: **Külmagyar-utca 1. szám alatt a theologiai épületben.**

Egy üzletrész ára 30 frt, mely összeg heti 20 kros részletekben törleszthető.

Eddig jegyzett üzletrészek összege:

30,000 frt. (60. 2—X.)

GRAEPEL HUGÓ gép- és rostalemezgyár, malomépítészte

BUDAPESTEN, V. ker., Külső Váci-út 46. szám.

Marshall Sons & Co. Ltd angolszági gépgyár vezérigényőke ajánl utólrhetlen szerkezetű és minőség Marshall-féle

gőzmozgonyokat és gőzcséplőgépeket,

(30. 2-12.) szabadalmazott kombinált gabona- és lóhercséplőgépeket két cséplődobbal,

szabadalmazott gabonacséplőgépeket kombinálva kukorica-morzsolóval, GIBAS-féle szabad. kazalozókészüléket (golyát), — HARRISON-féle „Albion“ őrlőgépeket. Malomépítészeti osztályom elvállal gazdasági malmok magas-, félmagas és vāmörőlmalmok teljes berendezését és takarmánykamrák felállítását — Árjegyzékek ingyen és bérmentve.

Ingyen szederfacsemete.

A földmivelésügyi m. kir. Ministerium országos selyemtenyésztési felügyelősége bárkiéne ingyen ad 2—3 éves magágyi szederfa csemetét. Városok, községek, néptanítók szállítást sem fizetnek; ellenben magánfelek a szállítási költséget viselik.

Megrendelésnél: vármegye, utolsó posta, vasut, esetleg hajó állomás pontosan bejelentendő.

Ha a csemetét magas törzsű fákká neveljük, ugy egy katasztrális holdnyi faiskolába 7200 csemete helyezhető el olyformán, hogy a sorok egymástól egy meter, a sorokban a csemeték 80 centimeter távolságra álljanak.

Sövény alakításnál egy folyó meterre 3 drb. (egy folyó öltre 6 drb.) csemetét számítunk.

Kik csemetét akarnak, ezt sürgősen jelentsék be.

A földmivelésügyi m. kir. miniszterium országos selyemtenyésztési felügyelősége Szegzárdon, Tolna-vármegye.

(54. 3-3.)

Kolozsvári Takarékpénztár és Hitelbank

részvénytársaság. (Főter 7. sz., saját ház.)

1.200.000 korona teljesen befizetett alaptőkével.

(Alakult 1894. évi december hó 23-án a régiebb pénztárak egyesüléséből és a Pesti Hazai Első Takarékpénztár hozzájárulásával).

A társaság üzletkörét képezi:

- Pénzneknek kamatozás végett való elfogadása: 1. betéti könyvekre, 2. pénztárjegyekre, 3. folyó számlára.
- Zálogkölcsonök adása és vétele értékpapirokra, arany- és ezüstpénzekre és ingóságokra.
- Váltók, utalványok és egyéb jelzálogilag, vagy más módon biztosított követelések leszámítolása és visszszámítolása.
- Értékpapirok, arany- és ezüst-pénzek vásárlása és eladása saját és idegen rövásra. Pénzváltói üzletek folytatása.
- Folyó számla és nyílt hitelek engedélyezése fedezet mellett.
- Állami és egyéb nyilvános kölcsonökben való részvétel.
- Kölcsonök adása: a) telekkönyvezett ingatlanokra; b) törvényhozási, kormányi, illetve hatósági jóváhagyás mellett lekötött országos, törvényhatósági v. községi javadalmak és jövedelmekre; c) közhasznú művek v munkálatok keresztülvitelére, törvény által biztosított elsőbbségi jog v. állam-jótállás, v. a behajtásnak az állam, illetve hatóság által való biztosítása mellett.

Kolozsvárt, 1899. (31. 5-X.) AZ IGAZGATÓSÁG.

A m. kir. államvasutak gépgyáranak vezérigénynöksége

Budapest, Váci-körut 32. szám alatt.

Ajánlja a magy. kir. államvasutak gépgyárában készült gőzcséplőgarnitúrát, ipari célokra alkalmas „Compound“ lokomobíljait, teljesen vasból készült szalmakazalozó gépeit, gőz-kukoriczamorzsolót, Stibor-féle körfűrészeit,

„Millenium“ kaszáló és aratógépeit,

továbbá SACK-féle ekéit, vetőgépeit, boronáit és egyéb gazdasági gépeit.

A „Fairbanks“ mérleg és gépgyár kizárólagos képviselete. (38. 5-X.)

Árjegyzék ingyen és bérmentve.

Mindenemű hazai és külföldi legmagasabb esiraképességi

Erdészeti magot

Kocsányos és kocsánytalan tölgymakkot

ajánl jutányos árak- és vasúti fuvardíj kedvezmény mellett

a „Magyar Fenyőmagpergető Intézet“ és erdészeti magkereskedés Faragó Béla, Zala Egerszegén.

Kitüntette díszoklevél, arany és ezüst éremmel.

Legutóbb a marosvásárhelyi gazdasági kiállításon dícsérő aranyoklevéllel!

Árjegyzék és számos erdészeti-hatóság elismerő nyilatkozatainak gyűjteménye kívánatra bérmentve küldetik.

(53. 3-6.)

Minden Gaz-

(57. 1-12.)

dának, a mezei munkások részére szeszes italok szükségeltetnek. Ezen italokat bár ki, minden készülék nélkül, hideg uton igen olcsón előállíthatja, az én, törvényesen védett, teljesen ártalmatlan „Likolaimmal.“ Árjegyzék és kezelőkönyv, kívánatra ingyen és bérmentve megküldetik.

VÉRTES LAJOS gyógyszeráraból, LUGOS 147. sz.

JÓSZÁG ELADÁS.

Biharmegyében Nagy-Váradtól 16 kilométerre, egy 1135 holdas (1100 □-öl) tagosított nemesi birtok, melynek fele irtás alatt van, másik fele kitünő legelő és erdő. Vasut és országut helyben.

Ára 85 ezer forint.

Kívánatra kisebb részletekben is tehermentesen eladó.

Felvilágosítást ad: Dr. SZABÓ BÉLA tulajdonos. (43. 4-6.)

Nagy-Váradon.

Eladó gyökéres fásoltvány.

Olasz Rizling és vegyes	110	Gyöké-	1
Chasselas Croquant és vegyes cseméje	120	r. Ir. f. Ir.	1
Chasselas rouge	130	szőlő	1
2 Zöldoltvány	130	szőlő	1
Kadarka, ol. Rizling, Mézes, Oporto, Rip, Port, Muskat, Furm, Chass., ol. Rizl, Solonis, Montic.	145	szőlő	1
3 Oltás és ültetéshez való alany	15	szőlő	1
Riparia portalis	25	szőlő	1
Riparia seletia	20	szőlő	1
Vitis solonis	35	szőlő	1
Rupesinus monticola	35	szőlő	1
4 Magantermök	20	szőlő	1
Ohello	25	szőlő	1
5 Fürtőpaj	20	szőlő	1
Kadarka, ol. Rizl, Oporto, Méz, Sárfeh. s vegyes	12	szőlő	1
Class. Croquant és Rouge, vegyes cseméje	18	szőlő	1

Fajtszakságért, olványok tökéletes gyökérezete és összeszorradásért szavatolok. Rendelés alkalmával a vételár egyharmada előlegül küldendő.

Rendelés Intézendő:

BROGLI BÉLA

szőlő- és miniatételek tulajdonos (59. 1-1.) donosához Szászvár-Méza, Baranyamegye.

Magyar Jelzálog-Hitelbank

alaptőkéje teljesen befizetett 15 millió arany forint.

Elnöke: **Széll Kálmán**,
Magyarország volt pénzügyministere.

Képviselősege utján Kolozsvártt

(Jókai-utca 2. sz., gr. Rhédey-ház, I. em.)

4% Záloglevélkölcsonöket

nyújt földbirtokra: 50 évi törlesztéssel
5 százalékos,

nagyobb városokban fekvő házakra 40 évi törlesztéssel 5-40 százaléknyi évi részletfizetés mellett és magasabb leszámitolási árfolyam mellett 4 1/2%-os záloglevélkölcsonöket földbirtokra 50 évi törlesztéssel 5-40 százalékos és nagyobb városokban fekvő házakra 42 1/2 évi törlesztéssel 5-65% évi részletfizetés mellett.

A jelzálogul felajánlott erdélyi ingatlanok értékére és a megszavazandó kölcsön összegére nézve az Erdélyi Gazdasági Egylet

bizalmi férfiai adnak véleményét. (1. 5-52.)

A bank képviselőségénél kaphatók 4% és 4 1/2%-os záloglevelek, 3%-os nyereségekötvények.

Rum, törköly, szilvorium és finom liköröket

bárki hideg uton, minden készülék nélkül kitünő minőségben előállíthat híres kivonataimmal

Kezelési könyv és árlapok ingyen.

WATTERICH A.

BUDAPEST,

VII. Dohány-utca 5. szám.

Sörmérő-készülékek, cikkek a borkezeléshez, minden borbetegség elleni szer.

Első és legrégebbi üzlet e szakmában.

Fennál 30 év óta.

(34. 5-7.)

Amerikai zsebórák.

Jótállással, hogy a nickel színét nem változtatja, szerkezete pontosabb és jobb, mint a legdrágábbaké.

Ára darabonként 3 forint.

Jótállás mellett, míg a készlet tart.

Hozzá ezüstös óraláncz 60 krajczár.

Önberetváló készülék.

Fox, valódi solingeni gyártmány, sok kiállításon kitüntetve, gyakorlás nem kell. Megvágás kizárva. Tiszta és kényelmes munka. Bőrbetegségtől ment. Tartós és pénzmegtakarító

Darabja 3 forint.

A penge *** csillagos aczélból és a többi részei alpaccából vannak.

(35 5-9.) Egy külön penge hozzá 1 forint.

Megrendelhető:

POLLÁK SÁNDOR főbizományosnál

BUDAPEST, V. ker., Kálmán-utca 17.

Gyűjtőknek 5 drb. után egy ingyen küldetik.

A legjobb magvak kaphatók MAUTHNER ÖDÖN cs. és kir. udvari szállító,

Jó zsef főherczeg Ó cs. és kir. Fensége, a román király Ó Felsége, Ferdinánd bolgár fejedelem Ó kir. Fensége, a szerb király Ó Felsége, Fülöp szász-coburg-góthai herczeg Ó kir. Fensége

udvari szállítója **magkereskedésében**

BUDAPESTEN, Andrásy-ut 23-ik szám.

Árjegyzék kívánatra ingyen és bérmentve.

(28. 5-x.)

„Erdélyi Gazdasági Egylet” könyvkiadó-vállalatában megjelent füzetek jegyzéke és ára:

1. Réti János, „A trágyáról, a trágyázásról és a trágyakezelésről szükséges tudnivalók. III-ik kiadás 30 kr. 2. Gáspár József, „A kalászkok és legelők ápolása.” III-ik kiadás 25 kr. 3. Virág Elek, „A sertészizálásról.” III-ik kiadás 25 kr. 4. Tormay Béla, „A borjúk fölneveléséről.” III-ik kiadás 25 kr. 5. Herényi Gotthárd Sándor, „A takarmányrépa.” III kiadás 25 kr. 6. Hauer Géza, „A fejőstehénről.” III. kiadás 30 kr. 7. Hensch Árpád, „A szántás-vetésről.” III kiadás 25 kr. 8. Jakab László, „Útmutató a ragadós állati betegségek elleni védekezésben.” III. kiadás 25 kr. 9. Domokos Kálmán, „Az építkező gazda.” III. kiadás 50 kr. 10. Ruisz Gyula, „A kukorica műveléséről.” III. kiadás 25 kr. 11. Dr. Szaniszló Albert, „A gazdát érdeklő káros és hasznos állatokról.” III. kiadás 25 kr. 12. Ritter Gusztáv, „A házi kert.” III. kiadás 40 kr. 13. Gáspár József, „Baromfi-tenyésztés.” III. kiadás 35 kr. 14. Cserháti Sándor, „A csalamádé természetese, bevermelése és etetése.” III. kiadás 25 kr. 15. Csájlík István, „Csikónevelés.” III. kiadás 25 kr. 16. K. Vörös Sándor, „A dohánytermesztéséről.” 35 kr. 17. Ásványi Lajos, „A vörös lóher termeszéséről.” 35 kr. 18. Ritter Gusztáv, „Gyümölcsértékesítés.” II. kiadás 35 kr. 19. Herényi Gotthárd Sándor, „A nyers takarmányok eltevése, különös tekintettel a zombolyai kazalra.” II. kiadás 25 kr.

20. K. Vörös Sándor, „A gazdaságok berendezéséről.” II. kiadás 45 kr. 21. Marc Ferencz, „A kosárfűz termelése” 25 kr. 22. Kovácsy Béla, „Házi állataink takarmányozása” 50 kr. 23. Grasseli Miklós, „A len- és kender termeléséről és áztatásáról” 24 kr. 24. L'Huillier István, „Konyhakerti magvak termelése” 50 kr. 25. Réti János, „A komlótermeléséről” 25 kr. 29. Gáspár József, „A méhtenyésztéséről” 30 kr. 27. Páter Béla, „A gabonafélék, a burgonya és a szőlő legfontosabb gombabetegségei” 50 kr. 28. Nemes István, „Talajjavítás lecsapolással” 50 kr. 29. Réti János, „A legjobb takarmányfűvekről” 25 kr. 30. Nemes István, „Az öntözés” 50 kr. 31. Jakab László, „Hasznos tudnivalók az állati szülészet köréből” 50 kr. 32. Szüts Mihály, „A jégkár ellen való biztosítás és a károk becslése” 50 kr. 33. K. Vörös Sándor, „Gazda számvitele” 40 kr. 34. Páter Béla, „A haltenyésztéséről” 30 kr. 35. Páter Béla, „A vetőmag eltartásáról és a magtárban kárt tevő állatokról” 25 kr. 36. Monostori Károly, „Házi állataink egészségének megtartásáról” 25 kr.

Mind a harminczhat füzet ára együtt megrendelve csak 7 frt 20 kr. Ha egy címre egyszerre 500 füzet rendeltek, tetszés szerint válogatva egy vagy több füzetet a jegyzékben felvett 36 füzet közül, egy füzetet egyre-másra 20 krajczárral fogunk számitani. Megrendelés és pénz „ az Erdélyi Gazdasági Egylet pénztára Kolozsvár” cím alatt küldendő. A pénz beküldésével megrendeltek bérmentve tételné postára. (51. 1-X.)

Az erdélyi részek legolcsóbb és legkiterjedtebb összeköttetésekkel bíró napilapja a

MAGYAR POLGÁR

gazdag politikai tartalommal, távirati-, tárcza- hí- és regénycsarnok rovatokkal, hetenként kétszer háromszor, de legalább egyszer melléklettel, megjelenik nagy 4 réti iven, a vasár- és ünneppnapok kivételével, mindennap.

Előfizetési ár: egész évre 14 f.; félévre 7 f.; 1/2 évre 3 f 50; 1 óra 1 f 20.

Az előfizetési pénzek a MAGYAR POLGÁR kiadóhivatalához intézendők, Kolozsvárra.

A Magyar Polgár nyomdája,

mely eddig is sok és méltó elismerésben részesült (még külföldön is) ajánlja magát a könyvnyomdászat terén mindeu előforduló munkák legkifogástalanabb előállítására, jutányos árárt. (49. 2-x.)

Sör-dugókat,

ugymint szőlőnemesítéshez való dugókat, valamint minden fajta gyógyszerész, palack- és hordó-dugókat, a legjobb minőségben és legolcsóbban szállít

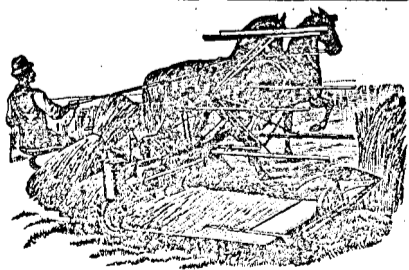
Kaszirer és Robicek

Első magyar gőzparafadugó-gyára

BUDAPEST, Nefelejts-utca 15.

Árjegyzék bérmentve küldetik.

(33. III. 1-4.)

Magyar Mezőgazdák Szövetkezete

BUDAPEST, V., Alkotmány-utca 31.

Az Adriance, Platt és Co.

new-yorki gyár világhírű „Adriance”

kéveköto-, marokrakó-, arató- és fúkaszaló-gépeinek

magyarországi kizárólagos képviselője.

A V. Vermorel-féle

villefranchei gyár világhírű

„Éclair”

peronospora-fecskendőinek

(32. 5-20.)

Minden, a mezőgazdaság keretébe tartozó szükségletek, mint: vetőmagvak, műtrágyák, anyagok, szerszámok, gépek stb. legjutányosabb beszerzési forrása.

A szövetkezet alapszabályait és havonként kétszer megjelenő „Üzleti Értesítő”-jét bárkinek ingyen és bérmentve megküldi.